

Biztonságpolitika

Latin-Amerika,
a kokain hazája

Latin–Amerika, a kokain hazája

Selján Péter

Konzulens: Dr. Kaiser Ferenc egyetemi adjunktus
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
Kossuth Lajos Hadtudományi Kar
2008 Budapest

Tartalom

Bevezetés	4
1. Fogalmak, definíciók	6
2. Kokain.....	8
2.1. Crack	11
3. Latin-amerikai helyzetkép.....	13
3.1. A térség értékelése	14
3.2. Latin-Amerika és a kábítószer	15
3.3. Kokatermelés: Kolumbia, Peru, Bolívia.....	18
4. Európa.....	23
4.1. Kábítószer-kereskedelem.....	23
4.2. Az EU drogstratégiája és cselekvési programja.....	26
4.3. Az EU drog-politikája Latin-Amerika és a kokain vonatkozásában.....	30
4.3.1. A kínálat csökkentése	32
4.3.2. A kereslet csökkentése.....	35
4.3.3. Javaslatok az Európai Uniónak és tagállamainak.....	36
5. A magyarországi kábítószerhelyzet és drog-politika	38
6. Politikai és szociális károk.....	42
6.1. Az intézmények és a demokrácia működésének aláásása	43
6.2. Fegyveres és civil konfliktusok gerjesztése	46
6.3. A helyi kormányzati hatalom és a fejlődés gyengítése.....	47
6.4. A nemzetközi együttműködés akadályozása.....	49
7. Mi a megoldás?	50
Konklúzió	54
Mellékletek.....	56
Felhasznált irodalom.....	61

Bevezetés

Dolgozatom tárgyául az egyik legveszélyesebb kábítószer, a kokaint, valamint annak elsősorú származási helyét, Latin-Amerikát választottam. Véleményem szerint bármely kábítószerrel írni, valamint annak pusztító hatásait nemzetközi és magyar összefüggésben vázolni, aktuális kérdés. Elég, ha csak arra gondolunk, hogy a különböző terrorista szervezetek tevékenységének anyagi háttérét leggyakrabban a kábítószer-kereskedelem szolgáltatja. A különböző bűnözői körök, bűnszervezetek számára hihetetlen mennyiségű pénz van a kábítószer-üzletben.

Latin-Amerikában a kokatermelés és a kokainkészítés a mindennapi élet szerves része. A kokain hazájában pesóval vagy „bázissal” fizetnek az árukért és szolgáltatásokért. 2007-ben rekordszintre emelkedett az Andok régió kokaintermelése, miközben Amerikában és Európában is egyre terjed a kereskedelem és a fogyasztás. Az Egyesült Államok, az Európai Unió és a Latin-amerikai kormányok kábítószer-politikái hatástalannak bizonyultak, hovatovább kudarcuk mára már a demokráciát és a stabilitást veszélyeztetik Latin-Amerikában. A nemzetközi közösségnek tanulnia kellene sorozatos hibáiból, be kellene látni, hogy egyértelműen szemléletváltásra van szükség.

Ma már nem lehet vita tárgya, hogy a kábítószer-kereskedelem napjaink biztonsági kihívásai közé tartozik. A téma aktualitását jelzi, hogy *A Magyar Köztársaság nemzeti biztonsági stratégiája*¹ is a hazánk biztonsági helyzetének alakulását befolyásoló belső kihívások között említi a kábítószeres terjedését. Az Európai Unió is kiemelten kezeli a kérdést.

Magyarország az egyre növekvő keresletnek köszönhetően tranzitországból lassan fogyasztóvá is válik, melynek következtében féltő, hogy tovább erősödhet a szervezett bűnözés. Az utóbbi években megnőtt az igény, többek között a kokainra is, ugyanis ennek a kábítószernek nőtt leginkább a forgalma. Ez azzal indokolható, hogy hazánkban

• Ezúton mondok köszönetet Kaiser Ferenc egyetemi adjunktusnak, hogy tanácsaival segítette munkámat.

¹ A Magyar Köztársaság nemzeti biztonsági stratégiája, 2073/2004. (III. 31.) Korm. Határozat - Elektronikus formában:

http://www.mfa.gov.hu/kum/hu/bal/Kulpolitikank/Biztonsagpolitika/Nemzeti_biztonsagi_strategia.htm - Látogatva: 2008.09.09.

egyre szélesebb az a társadalmi réteg, amely meg tudja fizetni a grammonként 10 ezer forintos szert.²

Dolgozatom első részében röviden ismertetem a kokain és a crack történetét valamint fontosabb jellemzőiket. Ezután igyekszem helyzetképet adni Latin-Amerikáról, az ottani viszonyokról és a térség előtt álló kihívásokról, majd rátérek a kokatermelésre és a kokain-előállításra. Dolgozatom negyedik fejezetében röviden ismertetem az európai kábítószer-kereskedelmet, az Unió drog-politikájának keretét adó legfontosabb stratégiákat és akcióterveket, majd mindezek tükrében bemutatom az EU kokainkínálat- és kereslet-csökkentő intézkedéseit. Az ötödik fejezetben kitérek a magyarországi kábítószerhelyzetre és drog-politikára. Dolgozatom utolsó részében a kokainkereskedelemből származó politikai és szociális károkra hívom fel a figyelmet.

² Index: *Dupla drogfogás Angyalföldön* - 2008.06.17. - <http://index.hu/politika/bulvar/kabszer9269/> - Látogatva: 2008.09.18.

1. Fogalmak, definíciók³

Mindenképp szükségesnek tartom a témához kapcsolódó legfontosabb fogalmak rövid ismertetését, értelmezését. Amikor a kábítószerokról van szó, aránylag sok kevésbé közismert kifejezéssel találkozhatunk. Néhány ilyen a dolgozatomban is előfordul, ezért érdemes megismerkedni velük. Mindjárt az elején felvetődhetnek olyan kérdések, mint például az, hogy mi is az a drog? Vagy, hogy mi a különbség a drog és a kábítószer között? A kábítószer és a drog fogalmát gyakran keverik, olykor szinte szinonimaként használják őket, pedig a kettő nem ugyanaz.

A kábítószer az egyik legváltozatosabban értelmezett kifejezés. Leggyakrabban az illegális drogokat értjük alatta (dolgozatomban én is így teszek), de gyakran a drog szó szinonimájaként használják. Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) szerint: „*Kábítószer minden olyan anyag, amely a fogékony biológiai struktúrák ingerléséhez vezet, amelynek fogyasztása tiltott, vagy a nem tiltott anyagok közül, amelyek fogyasztása veszélyes, visszaélésre alkalmas, vagy deviáns.*”⁴ A kábítószer ez alapján viszonylag tág fogalom, orvosi, jogi, vagy hétköznapi használatban mást és mást jelöl. A drog nem azonos a kábítószerrel, általában annál szélesebb kör tartozik ide, gyógyszert és kábítószerrel is jelent (lásd az angol *drug* szó jelentését). Ennél valamivel szűkebb meghatározás szerint drognak vagy pszichoaktív szernek azokat az anyagokat nevezzük, amelyek a központi idegrendszerre hatnak. Ezekre a szerekre használja gyakran a köznyelv a kábítószer kifejezést, ami tekintettel arra, hogy nem minden ide sorolt szer kábító hatású, inkább jogi mintsem orvosi, vagy gyógyszerészeti fogalom.

A pszichoaktív szerek egyik csoportja a modern társadalomban legálisan fogyasztható élvezeti cikknek számít, így kereskedelmi forgalomban is kaphatóak. Ebbe a csoportba tartozik például az alkohol, a dohány, a kávé és a tea. A pszichoaktív szerek másik csoportjába számos országban tiltott, illegális anyagok tartoznak. Ide sorolhatjuk az ópiátokat vagy ópiát helyettesítő depresszáns szereket (máktea, ópium, morfin, heroin, kodein, metadon), a stimulánsokat (amfetamin, kokain, crack, chat, speed), a

³ A fejezethez lásd: Sári Aurél: *A kábítószerokról*, 1999 - 57-58.o. - Elektronikus formában: http://www.illyes-bors.sulinet.hu/uj/kozossegek/dok/kabszer_2.pdf - Látogatva: 2008.09.04.

⁴ Drogambulancia: Droginfó/Drogokról - <http://www.drogambulancia.hu/drol.htm> - Látogatva: 2008.09.05.

hallucinogéneket (hasis, marihuána, LSD, extasy) és a szerves oldószereket (ragasztók, hígítók, csavarlazítók gőzének belélegzése).⁵

Addikció: hozzászokás. Lehet viselkedési, amikor egy bizonyos magatartáshoz szokik hozzá az ember, és lehet kémiai hozzászokás, ami egy bizonyos szerhez vagy anyaghoz kapcsolódóan alakul ki.

Függőség: A függőségnek két típusa van:

1) *Fizikai függőség* esetén a szervezet már olyannyira hozzászokott a kábítószerhez, hogy a szer nélkül már nem tud normálisan működni. Amikor a szervezet nem jut elegendő (szükséges) anyaghoz, jelentkeznek az elvonási tünetek.

2) *Lelki függőség:* a szer utáni erős vágy, pszichés (lelki) kényszer. A pszichés elvonási tünetek igen súlyosak, úgymint depresszió, mentális zavar, pszichózis.

Elterelés: a kábítószerrel elkövetett visszaéléseket néhány esetben a törvény nem bünteti (például csekély mennyiségű kábítószer fogyasztása, előállítása, termesztése, megszerzése esetén). Az ebben az esetben választható kábítószer-függőséget gyógyító kezelést nevezik elterelésnek.

Eufória: fokozottan jó közérzet, felhangoltság. Egyes kábítószereknek eufórikus a hatása.

Fogyasztó: kábítószer-fogyasztónak számít, aki a kábítószert a szervezetébe juttatja. Ez így elsősorban kriminalisztikai fogalom. Intenzitástól függően három kategóriát különböztetünk meg: próbálkozó (kísérletező), rekreációs (alkalmi), valamint kényszeres (rendszeres).

Prekurzor: a kábítószer gyártásához szükséges előanyag, vegyszer, amely hordozza a végtermék jellemzőit.

Prevenció: tágabb értelemben bárminemű megelőzést értenek rajta. Így például prevenció, amikor oktatással, ismeretterjesztéssel kívánják megelőzni a kábítószer-fogyasztás terjedését, hogy a széleskörű felvilágosítással csökkenhet a kereslet, és így megfékezhető a kábítószerhelyzet súlyosbodása. A klasszikus értelemben vett prevenciónak három szintje van: 1) az elsődleges prevenció irányul a drogok iránti kereslet csökkentésére; 2) a másodlagos prevenció magába foglalja az esetfeltáró, gyógyító és diagnosztikai szolgáltatások szervezését; 3) a harmadlagos prevenció a kezelések utáni visszaesés megelőzésére szolgál, és ilyen értelemben egyfajta utógondozás.

Pszichotróp anyagok: kábítószerként nyilvántartott, de gyógyszerként is alkalmazott mesterséges anyagok.

Tolerancia: a szervezet hozzászokása a droghoz. Az a jelenség, amikor idővel ugyanaz a dózis (adag) kábítószer már egyre kevésbé éri el a kezdeti hatást. Ahhoz, hogy a fogyasztó ugyanazt az élményt érje el, egyre több kábítószert kell a szervezetébe juttatnia.

⁵ Fejér megye drogellenes stratégiája, ECHO Oktatókutató Műhely, Fejér Megyei Kábítószerügyi Egyeztető Fórum, 2005. - 4-5.o. - Elektronikus formában: <http://www.ndi-szip.hu/KefWeb/Controls/DownloadOrgAttach.aspx?attId=f393172c-2d46-4c8d-8b4c-c442b1bd0b00> - Letöltve: 2008.09.07.

2. Kokain⁶

„A kokain szenzációs drog. Nincs még egy dolog, ami az embernek ilyen hatékonyan szerez élvezetet a pénzéért. Sem a leggyorsabb autó, sem a drága ruha, sem a motorcsónak. Semmitől nem érezheti magát ennyire jól. Abban a pillanatban, hogy az orrába tömi, végigszáguld az erein, egészen az agya örömközpontjáig, ott berúgja az ajtót, a legmagasabb fokozatra kapcsol, tovább nyomja a gázt, aztán ami a csövön kifér. A kokain nem néz ki csábítón, nincs jó illata, és az íze is rossz. Nincs szépen csomagolva. Minek?”⁷

Bizonyára sokan sokfélét hallottunk már a kokainról, annak formájáról, hatásáról és eredetéről, magának a szernek, és az alapanyagot adó koka cserjének a történetét azonban kevesen ismerik. A következő sorokban erről lesz szó.

A kokain hatásmechanizmusa szerint a stimuláns kábítószer közé sorolható be. Az elsődleges forrása az *Erythroxylum coca* nevezetű, Dél-Amerikában honos cserje. Lényegében egy jellegtelen külsejű kis növény (többnyire nem magasabb egy méternél), ami miatt mégis „háborúk törnek ki, országokat szállnak meg, politikusok kerülnek kínos helyzetbe, kormányok buknak meg, börtönök telnek zsúfolásig, egyesek milliárdokat keresnek, országok mennek csődbe, ezrével halnak meg az emberek, és a koka ezernyi életet ment meg.”⁹

Az *Erythroxylum* nemzetségnek 250 faja van, ebből egy 1974-es adat szerint 29-ben termelődik kokain. Ma a legnagyobb becsben tartott variáns az *Erythroxylum novogranatense truxillense* (a köznyelv csak *trujillo*-nak nevezi, Trujillo városáról). Ebből a fajból nehéz kivonni a hatóanyagot, ráadásul csak az isten háta mögötti területeken, az Andok nyugati oldalán, a partvidék kietlen, száraz tájain terem. Így csak néhány óriáscég engedheti meg magának a *trujillo*levelek begyűjtését és feldolgozását.

A kokacserje⁸

⁶ A fejezethez lásd: Dominic Streatfeild: *Kokain, Egy kábítószer hiteles története* (a továbbiakban *Kokain*), 1. Ismerjük meg a kokát 15-49.o., valamint 3. A kokától a kokainig 67-79.o. - HVG Kiadói Rt., Budapest, 2002.

⁷ Dominic Streatfeild: *Kokain* - 10.o.

⁸ Forrás: <http://www.vancouverseedbank.ca/catalog/images/Coca.jpg> - Letöltve: 2008.10.13

⁹ Dominic Streatfeild: *Kokain* - 15.o.

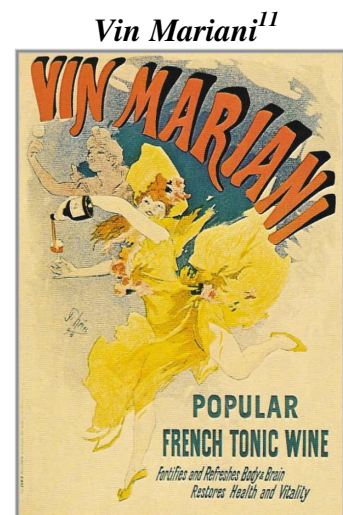
Ezek egyike amúgy a Coca-Cola Company, ugyanis *trujillo*levél adja a Coca-Cola jellegzetes ízét.¹⁰

A kokacserje bevonása a kultúrnövények körébe a dél-amerikai fejlett civilizációk idejére esik. A Csendes-óceán partvidékén és az Andokban már jóval az inkák kora előtt létezett magasan fejlett indián civilizáció. A régészeti leletek szerint már itt is használták a kokacserjét különböző vallási és szerelmi serkentő célokra.

Az inkák birodalmában szent növénynek számított a kokacserje. A kokalevél fogyasztása szigorú szabályok szerint történt. A leveleit az isteneknek áldozták, az ő tiszteletükre rágcsálták (nem kellett feltétlenül rágcsálni, elég volt a nyelvvel görgetni a szájban, és nyálasan tartani). A leveleket jóslásra, orvosi diagnózisok felállítására, gyógyszerként és szexuális serkentő szerként is használták. Fogyasztására állandóan rituális összefüggésben került sor, így a hagyományos értelemben vett függőség nem alakulhatott ki.

A kokát a spanyol gyarmatosítók hozták Európába. A növény élénkítő hatásának híre (majd maga az anyag is) rövidesen bejárta az egész világot. Bár eleinte az arany és az ezüstkincsek kötötték le a hódítókat, idővel sokan rájöttek, hogy komoly meggazdagodási lehetőség rejlik a kokában. Ettől kezdve egyenes út vezetett oda, ahol most tartunk.

A kokain, a növényből kivont vegyület tiszta formája, csakis kémiai úton állítható elő. 1859-ben a Göttingeni Egyetemen egy *Albert Niemann* nevű fiatal kutatónak sikerült izolálnia. Egy évvel később *Angelo Mariani* korzikai vegyész – aki azonnal meglátta a kokában rejlő lehetőségeket – olyan bort kezdett forgalmazni, melyben korábban kokaleveleket áztatott, amit később kiszűrt. Az így megmaradt kellemes aromájú, élénkítő hatású, alkohol tartalmú ital (Vin Mariani) rendkívül népszerű lett.

¹⁰ A Coca-Cola feltalálója John Stith Pemberton (1831-1888) gyógyszerész volt. 1885-ben készítette el saját, „Pemberton's French Wine Coca” névre hallgató, borból és kokainból álló italát, valószínűleg Angelo Mariani hasonló összetételű és nagysikerű „Vin Mariani”-ja alapján. 1885-ben Pemberton nekiállt egy alkoholmentes, szénsavas változat kidolgozásának. Az új italt 1886-ban egy gyógyszerárban kezdték árulni. Maga a szintén nagysikerű Coca-Cola név és márkajelzés kitalálása Frank Robinson nevéhez köthető. Pemberton 1887-ben eladta a jogait, valószínűleg rákos megbetegedése és morfiumfüggősége miatt. - Forrás: Cocaine History - <http://www.cocaine.org/cocacola/index.html> - Látogatva: 2008.10.12.

¹¹ Forrás: http://www.nolana.com/PostCards/Vin_Mariani_1.jpg - Letöltve: 2008.10.16.

A kokaint bódító hatása miatt először fájdalomcsillapításra használták (az érzéstelenítésre való alkalmasságának felfedezése Karl Koller sebész nevéhez köthető),¹² de javasolták asztmára, alkoholizmusra, nimfomániára és még impotenciára is. Azonban nem csak az orvosok és a gyógyszerészek kezdtek érdeklődni a szer iránt. Az idők során rájöttek, hogy mivel a koka hatására az emberek kevesebb élelem mellett komolyabb fizikai teljesítményre képesek, a levél ideális táplálék-kiegészítő lehetne a katonák étrendjében. Kísérletekkel bizonyították, hogy a kokát fogyasztó katonák hihetetlen terhelést voltak képesek kibírni.

Egyesek szerint a kokain az intravénás befecskendezés megjelenésével kezdte szedni áldozatait. Én inkább úgy fogalmaznék, hogy ahogy a szer egyre jobban elterjedt, egyre többen estek áldozatául. Sokáig vita tárgya volt az orvosok, tudósok és szakértők körében, hogy akkor most ártalmas-e a kokain, vagy nem? Ma már egyértelműen kijelenthető, hogy az egyik legveszélyesebb kábítószer, csak sokáig nem volt elég elterjedt ahhoz, hogy ez kiderüljön. Az egyes térségekben megjelenő drog mennyiségének növekedése az árak csökkenéséhez vezet, ezzel pedig egyenes arányban nőtt a helyi lakosság drogfogyasztása is. A marihuána esetében ez nem jár súlyos következményekkel, a kokain esetében viszont igen.

Ennek eredményeként az 1925-ben létrejött Második Genfi Egyezmény már veszélyes kábítószernek nyilvánította a kokaint, a morfin és a kannabisz mellett, valamint a kábítószer elleni küzdelemhez szükséges szervezetek létrehozását, a törvényi szabályozás megteremtését tűzte ki célul.¹³

A tiszta kokain fehér színű por, leggyakrabban felszippantják, ritkán vénásan használják. Legtöbbször speeddel keverik. Fokozza a testi, szellemi teljesítőképességet, eufórikus állapotot idézhet elő. Megszünteti a fáradtságot, szomjúság- és éhségérzetet, illetve egyéb szükségleteket. Szexuális teljesítményfokozó hatása van. Jellemző tipikus hallucináció, a „kokainbogarak” megjelenése (a használó úgy érzi, mintha bogarak mászkálnának a bőre alatt). A szer kiürüléskor depressziót, levertséget, agressziót, negatív képzeteket okozhat. Túladagolás esetén eszméletlen állapot, drasztikus vérnyomásesés, majd akut szívhalál léphet fel. A szer erős pszichikai függőséget okoz,

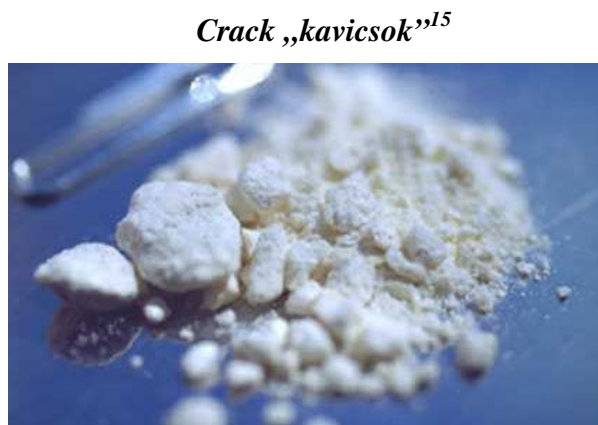
¹² Cocaine History - <http://www.cocaine.org/karl-koller/index.html> - Látogatva: 2008.10.12.

¹³ Bebesi Zoltán: *Magyarországra irányuló, és az országon áthaladó kábítószer csempészet módszerei, különös tekintettel a heroinra és a kokainra*, Pályamunka a XXV. Országos Tudományos Diákköri Konferenciára, ZMNE, Budapest, 2001. - 18.o.

testi függőséget nem, de előfordulhatnak bizonyos testi hiányjelenségek. Magyarországon nem jellemző a kokainfüggőség a rendkívül magas ára miatt.¹⁴

2.1. Crack

A kokaint nem csak felszippantani lehet, vagy vénásan befecskendezni a véráramba, hanem szívni is. A kokainhidroklorid vegyület – amely formában általában a szert fogyasztják – rendkívül hőérzékeny, ezért égés hatására alkotóelemeire bomlik szét.

Ezért ahhoz, hogy a kokaint szívni lehessen, el kell érni, hogy égéskor ne bomoljon, hanem párologjon. Ezt a kokainkereskedelemben az egyik alapvető árut betöltő alappasztával sikerült megoldani. Ezt a *pasta básica* – a spanyol köznyelvben *pasta, bazuko* vagy *basé* – nevű, sötétfehéres, néha sárgás, üledékes, iszapszerű anyagot meg is lehet gyújtani, és el lehet szívni. Egy kevés a cigarettába, és az eredmény intenzív eufória. Kezdetben még csak a kokainiparban dolgozók szívtak alappasztát Dél-Amerikában, egyfajta munkahelyi ártalomként, a hatás azonban annyira intenzív volt, hogy csak idő kérdése volt a módszer elterjedése. Hamar rájöttek, hogy a kokainszívásban komoly üzleti lehetőség rejlik. A Bahamák volt az első hely, ahol járványos méreteket öltött azon szernek a fogyasztása, amelyet később crack néven ismert meg a világ.¹⁶

A kokaint szívva a hatás sokkal gyorsabban jelentkezik, ezért sokkal intenzívebb az eufória, valamint gyorsabban alakul ki a függőség is. Hagyományosan az intravénás használatot tartották a leggyorsabbnak, de kiderült, hogy a belélegzés még annál is gyorsabb: a tüdő felszínének nagysága szinte korlátlan mennyiségű drog véráramba juttatását teszi lehetővé. Ez az oka annak, hogy a cigarettaként fogyasztott amfetamin, heroin és kokain okozza a legsúlyosabb problémákat. Intravénás fogyasztás esetén

¹⁴ A kokain kultúrtörténetéről, formájáról, felhasználásáról, hatásáról, túladagolásáról és elvonási tüneteiről lásd: Szeles Géza - Gróf Norbert: *Másképp a kábítószerokról*, Humanitás Ifjúságvédelmi Egyesület, Budapest, 1996 - 16-17.o. - A kokainkészítésről lásd az 1. számú mellékletet a dolgozat 56. oldalán.

¹⁵ Forrás: <http://images.huffingtonpost.com/2007-10-03-crack.jpg> - Letöltve: 2008.10.16.

¹⁶ Dominic Streatfeild: *Kokain* - 296-297.o.

körülbelül 4 másodperc, míg a szer eljut az agyba. Szívás esetén ez csak 3 másodperc.¹⁷ Mindezek tükrében talán érthető, hogy a kokainpaszta-szívás futótűzként terjedt el az 1970-es években.

Eleinte problémát okozott a kokainból szívható formájú bázist gyártani, de hamar rájöttek a megoldásra. Mivel a kokain-hidroklorid voltaképpen só, amit könnyű az alapjára – a bázisra – redukálni, csak ki kell vonni belőle a hidroklorid molekulát. Ehhez mindössze egy erős alkálit kellett hozzáadni, majd az így keletkezett vegyületet erős oldószerben, például éterben feloldva hagyni, hogy a kokain kikristályosodjék. A folyamat lényege a bázis felszabadulása volt, ezért elnevezték *freebasing*-nek. A freebase-szívók egy darabig mindenféle vegyszerrel kísérleteztek, aztán felfedezték, hogy a legjobb alkáli a szódabikarbóna. A sarki boltban is megvehető és gyerekjáték vele a freebase készítés, se veszélyes vegyszerek, se drága felszerelés. Mi sem egyszerűbb ennél.

A freebase elnevezésből lett később a *crack*. Az 1980-as években a média felkapta a sztorit, és szenzációt csinált belőle. A kokain végzetes, crack nevű új formájáról, crack-járványról beszéltek. Annak ellenére, hogy a cracknek csak a neve volt új, az évszázad drogsztorija lett belőle. Hozzá tartozik a történethez, hogy leginkább csak politikai kampányfogásnak használták fel az adódott alkalmat, ezért a választási években a média aránytalanul sokat foglalkozott a crackel és annak káros hatásával, holott az alkoholizmusról és a dohányzásról is ugyanúgy lehetett volna cikkezni.

A crack sárgás-barna, szilárd, törekeny anyag, nagyjából tizedgrammos rögök (kavicsok) formájában kerül forgalomba. Pipában, vagy cigarettában fogyasztják. A szer hatására nagymértékben megnő a vérnyomás, közben egyszerre stimulál és nyugtat. Rövid eufórikus hatását mély depresszió követi. Rendszeres használata pszichózisokat, agresszivitást, antiszocializálódást, gyors lezülést okoz. Rendkívül erős függőséget okoz, a használó szinte mindenre képes a napi adagjáért. Pillanatok alatt felőrli a szervezetet, rövid időn belül halálhoz vezet, könnyen túladagolható, amely drasztikus vérnyomás- és pulzusnövekedést, szívrohamot vagy agyvérzést okoz. Elviselhetetlenül erős pszichikai elvonási tünetei vannak. Előfordulhatnak hallucinációk, víziók, pszichózisok. A leszokás erről a szerről még a heroinról való leállásnál is nehezebb.¹⁸

¹⁷ Dominic Streatfeild: *Kokain* - 308.o.

¹⁸ A crack kultúrtörténetéről, formájáról, felhasználásáról, hatásáról, túladagolásáról és elvonási tüneteiről lásd: Szeles Géza - Gróf Norbert: *Másképp a kábítószerekről* - 18.o.

3. Latin-amerikai helyzetkép

A több mint háromszáz éves európai gyarmati uralomnak a 19. század első harmadában lezajló függetlenségi háborúk vetettek véget Latin-Amerikában. A hosszantartó fegyveres konfliktusnak köszönhetően a latin-amerikai társadalmak militarizálódtak, az erőszak a mindennapi élet szerves részévé vált. A vidéki milíciák lefegyverzése és integrálása a társadalomba komoly kihívást jelentett.²⁰ A különböző széthúzó, társadalmi és politikai ellentétek által szabdalt országokban sokszor a fegyveres erőszak volt az egyetlen lehetőség, amely irányítani, befolyásolni tudta az eseményeket.

Latin-Amerika 19. századi történetét véres, államformáló és nemzetépítő háborúk jellemzik. A 19-20. század fordulójára rajzolódott ki a mai államhatárok, innentől kezdve csökkent a régió belüli konfliktusok gyakorisága, intenzitása, amivel párhuzamosan megindult a nemzetállamok fejlődése és modernizációja. A kontinens gazdag nyersanyagkincsei és olcsó mezőgazdasági termékei révén hamar bekapcsolódott a világ gazdaságba, ezáltal a természeti kincsek és adottságok a régió egyes államai, államszövetségei közötti fegyveres konfliktusokhoz vezettek.²¹

A második világháború a demokrácia megerősödését és egyben az amerikai befolyás szinte kizárólagossá válását hozta a kontinensnek. 1945 után Latin-Amerika helyzetét a két szuperhatalommá váló állam, a Szovjetunió és az Egyesült Államok rivalizálása határozta meg. Befolyási övezetként a két fél vetélkedésének színterei közé tartozott.²²

Latin-Amerika térképe¹⁹

¹⁹ Forrás: http://www.fisherregulators.com/gallery/lp_latinamerica_map.jpg - Látogatva: 2008.10.14.

²⁰ Lehoczky Bernadett: Latin-amerikai tendenciák és nemzetközi kockázataik - in.: *Biztonságpolitikai kézikönyv* - Osiris, Budapest, 2007. - 463.o.

²¹ Szabó László: *A fegyveres erők szerepe Latin-Amerikában*, hadtudományi kandidátusi értekezés, ZMKA, 1990. - 2.o.

²² Anderle Ádám: *Latin-Amerika története*, Pannonica Kiadó, Budapest, 1998. - 131.o.

A hetvenes években a diktatúrák során gyakran sérültek a szabadságjogok, az 1980-as évtized gazdasági visszaesése következtében meg az előző sötét évek alatt vállalt áldozatok kérdőjeleződtek meg. Latin-Amerika gazdasága az 1980-as években a nagy gazdasági világválság óta a legnagyobb krízist élte át.²³

Latin-Amerikában számos példa bizonyítja, hogy a megfelelő civil kontroll hiánya esetén a katonai vezetésnek lehetősége van a fennálló politikai berendezkedés erőszakos eszközökkel történő megváltoztatására.²⁴ Latin-Amerikában az elmúlt évtizedekben egymás után tűntek el régi és új diktatúrák. E kontinens országai is az átmenet, az átalakulás útját járják.

Ami a közbiztonságot illeti, egy a brazil székhelyű RITLA (Latin-amerikai Technológiai Információs Hálózat) által nemrég közzétett „Erőszakterkép: Latin-Amerika fiataljai” című tanulmány szerint egy latin-amerikai fiatal hetvenszer nagyobb valószínűséggel lesz gyilkosság áldozata, mint egy ír vagy egy magyar. A statisztikai adatok szerint a fiatalok halálozási aránya Latin-Amerikában 37% körüli, míg az európai nagyjátlag 1,2 százalék. A három legveszélyesebb ország El Salvador (48,8%), Kolumbia és Venezuela (29,5%).²⁵

3.1. A térség értékelése

Latin-Amerikában a hidegháború után tovább csökkent az államok közötti konfliktusok, polgárháborúk gyakorisága és intenzitása, ugyanakkor a régió országainak számos – új típusúnak nevezett – kihívással kell szembenéznie. Leginkább a szegénység, az erőszak és a bűnözés elterjedése, az illegális drogkereskedelem, vagy a környezetszennyezés okoz komoly problémát. Ezek szoros összefüggésben vannak, erősítik egymást, ezért felszámolásukhoz összetett megoldás szükséges.²⁶

A latin-amerikai társadalmak számára egyre súlyosabb kihívást jelent a szervezett bűnözés és a társadalmi erőszak terjedése. Ebben a folyamatban az egyik fontos tényező a fegyverek rendkívüli elterjedése. Nem állami szereplők – gerillacsapatok, drogdílerok, különböző bandák – széles köre jut könnyűfegyverekhez a feketepiacon. A másik fontos tényező, a bandaháborúk és az utcai erőszak egyik forrása, hogy Latin-Amerikában a

²³ Anderle Ádám: *Latin-Amerika története* - 175.o.

²⁴ Miletics Péter: A biztonságot veszélyeztető tényezők - in.: *Biztonságpolitika*, szerk: Gazdag Ferenc - SVKH, Budapest, 2001. - 46.o.

²⁵ Kitekintő.hu: *Erőszakterkép: Latin-Amerika halálos a fiatalok számára* - 2008. november 28. - http://kitekinto.hu/amerika/2008/11/28/erszakterkep_latin-amerika_halalos_a_fiatalok_szamara - Látogatva: 2008.12.05.

²⁶ *Biztonságpolitikai kézikönyv* - 470.o.

fiatalkorúak körében magas a munkanélküliség. A fő gócpontok Közép-Amerika (El Salvador, Honduras, Guatemala) és Brazília.²⁷

Latin-Amerikában a szervezett bűnözés és a fegyverkereskedelem szorosan összefonódik az illegális drogkereskedelemmel. A régióon belül Kolumbia – a világ legnagyobb kokaintermelőjeként – a drogkereskedelem fellegvára. A kokacserjét részben Peruban és Bolíviában termesztik, majd a kolumbiai laboratóriumokban dolgozzák fel kokainná. A legfőbb piac az Egyesült Államok, ahová az áru általában Mexikón vagy a karibi térségen keresztül jut el.²⁸ Latin-Amerika számára egyre súlyosabb problémát jelent a belső kábítószer-fogyasztás növekedése is, ami különösen az Andok térségét és Közép-Amerikát érinti, de Brazília is egyre komolyabb felvevője a kábítószernek.²⁹

Szakértők szerint az elkövetkező években, évtizedekben nem várható regionális konfliktus vagy polgárháború kirobbanása Latin-Amerikában. Még kisebb az esélye, hogy a térség valamely szereplője egy a régióon kívüli országgal kerüljön fegyveres konfliktusba.³⁰ A 21. század elején a térség országai előtt álló legfőbb biztonsági kihívás a népességrobbanás, a szegénység, az urbanizáció, az erőszak és az illegális drogkereskedelem együttese, amelyre megoldás csak hosszútávon várható.

3.2. Latin-Amerika és a kábítószer

Ahogy az már a bevezetésben is említettem, a hatástalan kábítószerellenes politikák miatt folyamatosan nő a kokaintermelés az Andok régióban, valamint egyre jobban terjed a kokainkereskedelem és a fogyasztás az USA-ban és Európában. Mindez komolyan veszélyezteti a demokráciát és a stabilitást Latin-Amerikában.

Az Atlanti-óceán mindkét oldalán virágzanak a jól felfegyverzett és jól finanszírozott nemzetközi kereskedelmi hálózatok és bűnszövetkezetek, amelyek csápjaikat a kábítószer-kereskedelmi központtá vált Nyugat-Afrikára kiterjesztve immár Európát is elérik. Tevékenységükkel aláássák az állami intézmények működését, fenyegetik a demokratizálódási folyamatokat, fegyveres és szociális konfliktusokat gerjesztenek, táplálják az Amerika és Európa nagyobb városaiban eluralkodó instabilitást és

²⁷ U.o. 471.o.

²⁸ *Biztonságpolitikai kézikönyv* - 471-472.o.

²⁹ International Crisis Group (a továbbiakban ICG): *Coca, Drugs and Social Protest in Bolivia and Peru - Latin America Report N°12*, 3 March 2005 - 25.o. - Elektronikus formában:

<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?l=1&id=4775> - Letöltve: 2008.09.15.

³⁰ *Biztonságpolitikai kézikönyv* - 472.o.

erőszakot. Kolumbiában a fegyveres csoportok óriási bevételre tesznek szert a kábítószer-kereskedelemből, amely segíti őket az évtizedes konfliktusok fenntartásában. A politikai instabilitás kifejezetten jól jön a drogkereskedőknek Dél- és Közép-Amerikában, Mexikóban és a Karibi térségben.³¹

*Farmerek tüntetése Kolumbiában*³²

Az elégtelen nemzetközi együttműködés - különösen az Egyesült Államok és Európa, de ugyanígy köztük és Latin-Amerika között - kedvezett a kábítószer-hálózatoknak. A drog-szervezetek előszeretettel használták ki az Egyesült Államok és az Európai Unió

közötti nézeteltérést illetve politikai megosztottságot a kábítószerellenes stratégia megalkotásának és végrehajtásának kérdésében. Mivel nincs közös álláspont a problémával és annak megoldásával kapcsolatban, nincs közös fellépés se, amely pedig elengedhetetlen feltétele a nemzetközi bűnözés elleni küzdelem sikerének.

Tíz év erőfeszítése után, amelyek a kokaintermelés csökkentését célozták meg az Andok régió három forrás-országában (Bolívia, Kolumbia és Peru), továbbá a kereskedelem és a fogyasztás mértékének megfékezését az Egyesült Államokban és Európában, valamint egyre inkább a korábbi tranzit országokban is, mint Brazília, Argentína, Mexikó és Chile, az eredmények a legjobb esetben is igen csekélyek.

Hiába fokozódik a kereskedelem elleni harc, a termelés egyre nagyobb mértékű, így a győzelem még igen távoli. A nemzetközi hálózatok folyamatosan terjeszkednek Latin-Amerikában, az Egyesült Államokban és Európában is, mivel képesek gyorsan alkalmazkodni az ellenük hozott rendelkezések következtében kialakult új helyzetekhez. A mexikói drogszervezetek „hídfőket” hoztak létre Peruban és Bolíviában. Bár a kolumbiai szervezeteknek sokmindenről le kellett mondaniuk – a nagykereskedelem és

³¹ ICG: *Latin American Drugs I: Losing the Fight* - Latin America Report N°25, 14 March 2008 - Executive summary - Elektronikus formában:

<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=5327&l=1> - Látogatva: 2008.09.09.

³² Köveket hajigálnak a rendőrök felé a koka-farmerek tüntetésén kialakult összecsapás során Kolumbia északi részén, a kormány ugyanis meg akarja semmisíteni az illegális termést. - BBC Pictures, 2008. április. - http://newsimg.bbc.co.uk/media/images/44595000/jpg/_44595349_coca_ap466.jpg - Látogatva: 2008.10.03.

a kiskereskedelem terén is – Mexikóban és az USA-ban, Kolumbiában, a világ legnagyobb kokaintermelő országában, a lázadó FARC és örökös félkatonai szervezetei továbbra is kezükben tartják a kokaintermelést. A kereskedőcsoportok, Mexikóban és az Egyesült Államokban is tanultak a hibáikból, alkalmazkodtak, így nehéz megtalálni őket.³³

A kereskedelmi útvonalak és a szállítóeszközök terén jelentős változások következtek be az utóbbi években. Venezuela tranzitországgként betöltött szerepe megnövekedett, mivel a kolumbiai kokain részben rajta keresztül jut el Nyugat-Afrikába és onnan Európába, illetve a Karibi térségen és Mexikón keresztül az USA-ba. Az olyan szállító útvonalak, mint Közép-Amerika partjai vagy Nyugat-Afrika, gyakorlatilag ellenőrizhetetlenek. A világ legforgalmasabb szárazföldi határát (USA-Mexikó) nem lehet hatékonyabban ellenőrizni. Úgy tűnik, bármit teszünk, a kábítószer beáramlása a világ két legnagyobb piacára, az Egyesült Államokba és Európába, tovább folytatódik³⁴

A kábítószerellenes stratégiák az előállítás, a kínálat és a kereslet csökkentésére törekednek. Az eltérő politikai nézetek és a hatóságok közötti gyenge együttműködés azonban akadályozza a fogyasztók számának csökkentését az Egyesült Államokban, valamint azok gyarapodásának mérséklését olyan országokban, mint például Spanyolország, az Egyesült Királyság, Olaszország, Brazília, Chile, Argentína és Mexikó. A hatóságok az Atlanti-óceán mindkét oldalán messze vannak a konszenzustól e globális probléma megoldásának tárgykörében. A Latin-amerikai országok nem nagyon vesznek részt a kábítószer-politika jó útra térítésének vitájában, és még szemet is hunynak a növekvő hazai fogyasztás súlyos hatásai felett, mintha azok nem is léteznének.

Amíg a politikusok és a választópolgárok az USA-ban és Európában kimerülnek a kábítószer elleni harcban, a hatástalan politikák és a nemzetközi bűnözés terjedése az illegális kereskedelemmel karöltve negatív hatással van Latin-Amerika demokratikus intézményeire, politikai rendszereire és társadalmaira. A bűnözői csoportok aláássák az állami intézmények működését és táplálják a fegyveres és/vagy szociális konfliktusokat Kolumbiában, Peruban és Bolíviában. 2008-ban a nemzetközi közösségnek el kell számolnia a múlt évtizedben elkövetett hibáival, és rendeznie kell a jövőben követendő

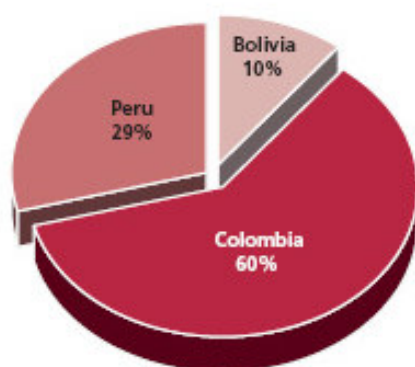
³³ ICG: *Latin American Drugs I: Losing the Fight* - 1.o.

³⁴ U.o. 1-2.o

kábítószerellenes politika kérdését, különben jó eséllyel alulmarad a nemzetközi bűnözés elleni harcban.³⁵

3.3. Kokatermelés: Kolumbia, Peru, Bolívia

Kokatermelés 2007³⁶

Kokatermelés és kokain-előállítás (2007)³⁷

	Kokatermelés (hektár)	Kokain-előállítás (tonna)
Kolumbia	99 000	600
Peru	53 700	290
Bolívia	28 900	104

Miután a kolumbiai drokartellek tevékenységének köszönhetően az 1980-as évektől a kokain kezdett teret nyerni az USA felhasználói piacán, a komoly piaci lehetőséget kihasználva hamar megindult az ipari mértékű kokaintermesztés Bolíviában, Peruban és Kolumbiában. Azóta is ez a három ország tölti be a fő kokainforrás szerepét, nagyságuk, fekvésük és földrajzi viszonyaik nagymértékben hozzájárultak ahhoz, hogy a világ kokainkereskedelmének vezető országaivá váljanak.³⁸

Az ENSZ Kábítószerellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala (UNODC) által 2008 júniusában nyilvánosságra hozott jelentés³⁹ szerint az andokbeli országokban aggasztóan nőtt a kokatermelés, ugyanakkor a cserjéből előállított kokain mennyisége gyakorlatilag változatlan. A kolumbiai és perui kokatermelő területek összesen 181 600 hektárt tettek ki, ami 16 százalékos növekedést mutat 2006-hoz képest. Ez a szám egyben azt is jelenti, hogy 2001 óta tavaly termelték a legtöbb kokát. A növekedésért

³⁵ ICG: *Latin American Drugs I: Losing the Fight* - 2.o

³⁶ *World Drug Report 2008*, UNODC - 71.o. - Elektronikus formában:

http://www.unodc.org/documents/wdr/WDR_2008/WDR_2008_eng_web.pdf - Letöltve: 2008.12.05.

³⁷ Forrás: *Coca Cultivation in the Andean region, A survey of Bolivia, Colombia and Peru*

³⁸ A globális illegális kokacserje termesztéséről és kokaintermeléséről lásd a 2. számú mellékletet a dolgozat 57. oldalán

³⁹ *Coca Cultivation in the Andean region, A survey of Bolivia, Colombia and Peru*, UNODC, June 2008 - Elektronikus formában: http://www.unodc.org/documents/crop-monitoring/Andean_report_2008.pdf - Letöltve: 2008.09.14

legnagyobb részben Kolumbia a felelős, a maga 27 százalékaival, Bolíviában 5, Peruban 4 százalékkal nőtt termelés.⁴⁰

Az UNODC és az Egyesült Államok korábban dicsérte Kolumbiát a kábítószer elleni harcban tanúsított elkötelezettségéért. Az elmúlt évtizedben véghezvitt rekordszámú ültetvényirtások, rajtaütések, alapanyag-lefoglalások, a laboratóriumok felszámolása, a drogkereskedők és fegyveres csoportok elleni akciók ellenére Kolumbia maradt a világ legnagyobb kokaintermelő országa. A jelentések szerint a 2007-ben előállított 600 tonnájával a globális mennyiség 60%-át adta.

A Kolumbia Köztársaság területe 1 141 748 km², népessége 42 954 279 fő, fővárosa Bogota. Kolumbiában több terrorszervezet is működik, amelyeknek fő bevételi forrása a kokainból származó pénz. A negyvenes évek vége óta polgárháború dúl az országban, melynek egyik legfőbb sajátossága, hogy sokszor maguk a szembenálló felek sem tudják, ki kivel van. Az egyik oldalon a kormányerők, a másik oldalon a fennálló rendszerrel elégedetlen szélsőbaloldali gerillacsoportok, a harmadik oldalon a szélsőjobboldali alakulatok, míg a negyedik oldalon a kábítószer-kereskedők állnak.⁴¹

A legnagyobb és legerősebb kolumbiai gerillacsoport, a **FARC** (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia - Kolumbiai Forradalmi Fegyveres Erők), amely 1966-ban jött létre. A szervezet megadóztatja az általa ellenőrzött területeken élő kokaintermelőket. A FARC komoly bevételekhez jut a laboratóriumok, illetve a titkos repülőgép felszállóhelyek védelméből, és a helyi drogkereskedelemből is. Előszeretettel hajt végre bombatámadásokat, gyilkosságokat, zsarolásokat. A külföldiek gyakran esnek áldozatul emberrablásainak, ahonnan csak váltságdíj ellenében szabadulnak.⁴² Bizonyítottan kapcsolatban állnak kábítószer-csempészekkel is, akiknek fegyveres védelméről gondoskodnak.⁴³

Az ország második legnagyobb gerillaszervezete, az **ELN** (Ejército de Liberación Nacional - Nemzeti Felszabadítási Hadsereg, amely 1964-ben alakult meg). A szervezet a marihuána- és máktermelőket adóztatja, valamint védelmet biztosít a

⁴⁰ Kitekintő.hu: *Több koka, változatlan kokain* - 2008. június 24. -

http://kitekinto.hu/amerika/2008/06/24/tobb_koka_valtozatlan_kokain - Látogatva: 2008.09.21.

⁴¹ konfliktus.index.hu: *Kolumbia, A konfliktus szereplői* - <http://konfliktus.index.hu/kszereplok.html> - Látogatva: 2008.09.08.

⁴² Az emberrablás Kolumbiában szinte nemzeti sport.

⁴³ A FARC-ról lásd bővebben: ICG: *War and Drugs in Columbia* - Latin America Report N° 11, 27 January 2005 - 8-13.o. - Elektronikus formában:

http://www.crisisgroup.org/library/documents/latin_america/11_war_and_drugs_in_colombia.pdf - Letöltve: 2008.09.03.

kokainlaboratóriumok számára. A kábítószerből származó bevétele azonban sokkal kevesebb, mint a FARC-nak.⁴⁴

A kolumbiai konfliktusban szembenálló felek harmadik csoportját a szélsőjobb oldali paramilitáris alakulatok, az úgynevezett halálbrigádok alkotják. Ezek a csoportok, melyek legfőbb ellenségeiknek a gerillákat tartják, a Barco-kormány (1980-as évek közepe) alatt váltak egyre aktívabbá, és egészen az 1980-as évek végéig legálisan, a hadsereggel együttműködve tevékenykedhettek az országban. A két legismertebb jobb oldali

csoport a **MAS** (Muerta a Secuestradores - Halál az Emberrablókra) és az **AUC** (Autodefensas Unidas de Colombia - Kolumbiai Egyesült Önvédelmi Erők). Az AUC kiadásainak 70 százalékát a kokaintermelésből és exportálásból fedezi. E szervezet folyamatosan harcban áll a baloldali gerillákkal. A polgárháború polgári áldozatainak legkevesebb 75 %-áért a szélsőjobb oldali paramilitáris alakulatokat terheli a felelősség.

Mindehhez jönnek még (kvázi egy negyedik csoportként) a minden eddig említett erőt átszövő kábítószer-kereskedők, akik tevékenysége tovább bonyolítja az amúgy is összetett helyzetet.

Kolumbia negyvenéves belső fegyveres konfliktus és számtalan sikertelen béketárgyalás után még mindig az erőszak hazája. A hidegháború vége óta politikai háttér nélkül maradt irreguláris fegyveres szervezetek komoly szerepet játszanak

a helyi emberrablásokban, a drogkereskedelemben és a terrorizmusban. A FARC és

Kolumbia elhelyezkedése⁴⁵

Egy FARC fegyveres⁴⁶

⁴⁴ Lásd bővebben: ICG: *War and Drugs in Columbia* - 17-19.o.

⁴⁵ Forrás: <http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/db900LargeMaps/AHAA-75LRWP?OpenDocument> - Látogatva: 2008.09.27.

⁴⁶ Egy a FARC sorai közé besorozott fiatal lány Kolumbiában. Jobbra mellette a táblán: "Ne bánjatok rosszul a gyerekekkel, ők a jövő!" Forrás: <http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Guerr2.jpg> - Látogatva: 2008.10.16.

paramilitáris erők termelik a világ kokaintermelésének 80%-át, míg az ELN felelős a Kolumbiában évente elkövetett 4000 emberrablás nagy részéért.⁴⁷

Ami a rendezést illeti, a kormány és a FARC gerillái közötti tárgyalások csak kevés eredményt hoztak, így a konfliktus megoldása még várat magára. Ráadásul, ahogy azt a latin-amerikai gyakorlat mutatja, a megállapodások létrejötte és a harcok tényleges befejezése között akár hosszú évek is eltelhetnek. Mindemellett a FARC gerilláival kötött békeszerződés csak az egyik fegyveres csoport ügyét rendezzi, az ELN,⁴⁸ valamint a paramilitáris alakulatok és a kábítószer-kereskedők kérdését nem. A halálbrigádokkal való megegyezésre még annyi esély sincs, mint a gerillák leszerelésére, eddig minden demilitarizációs kísérletnek ellenálltak. Bármit bevetnek, hogy szabotálják a Kolumbiában beindult békefolyamatot. A paramilitáris alakulatokat sokan az ország legkegyetlenebb fegyveres szervezetének tartják.⁴⁹

Kolumbia biztonsági helyzetét ma is a szembenálló kormányerők, gerillacsapatok, paramilitáris alakulatok és drogkereskedők határozzák meg. A legfontosabb továbbra is: a békefolyamat folytatása, az erőszak szintjének csökkentése, a konfliktusok elkerülése a szomszédos államokkal, a demokratikus kormányzat erősítése, a gazdasági hanyatlás folyamatának visszafordítása, a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése.

Peru a második legnagyobb kokain-előállító ország, a maga 290 tonnájával a világtermelés 29 százalékát adja. A Perui Köztársaság területe 1 285 220 km², népessége 28 674 757 fő, fővárosa Lima. Peruban a fő problémát a gerillák, azon belül is a **Fényes Ösvény** nevű terrorszervezet jelentette. Mikor 1982-ben megkezdődtek az ültetvényirtások, a termelők egyezségeket kötöttek a terroristákkal. A Fényes

Peru elhelyezkedése⁵⁰

⁴⁷ ICG: *Colombia* - <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=1269&l=1> - Látogatva: 2008.09.25.

⁴⁸ Lásd bővebben: ICG: *Colombia: Moving forward with the ELN?* - Latin-America Briefing N° 16, Bogotá/Brussels, 11 October 2007 - http://www.crisisgroup.org/library/documents/latin_america/b16_colombia_eln.pdf - Letöltve: 2008.09.25.

⁴⁹ konfliktus.index.hu: *Kolumbia, Döcögő béketárgyalások* - <http://konfliktus.index.hu/ktargyalas.html> - Látogatva: 2008.08.10.

⁵⁰ Forrás: <http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/db900LargeMaps/LPAA-75FM7R?OpenDocument> - Látogatva: 2008.10.16.

Ösvény hajlandó volt megvédeni a kokaiültetvényeket, cserébe a falvak lakói is védték a szervezetet. Mondanom sem kell, a kormány nem igazán bírt velük.

Az első szervezett kísérletre a kokainkereskedelem felszámolására 1985-ben került sor. A 18 hónapig tartó akció során 150 felszállópályát és 36 laboratóriumot romboltak le, valamint elkoboztak 70 repülőgépet és több mint 30 tonna kokapasztát. 1992-ben a perui légierő offenzívát indított a kokainszállító gépek ellen, és visszaszerezte a kezdeményezést. Az érintett területeken radarállomásokat hoztak létre a légtér ellenőrzéséhez, valamint bevezették azt az új szabályt, hogy amely szállítógépek nem engedelmessé válnak a leszállásra felszólító parancsnak, azt egyszerűen lelövik. Ez a módszer jelenleg úgy tűnik bevált.⁵¹

Bolíviában a rendkívüli szegénység következtében a parasztok örömmel láttak neki a kokatermesztésnek, amely lényegében az egyetlen megélhetési forrást jelentette számukra. Az előállított 104 tonna kokainnal, az ország a világtermelés 10 százalékát adja, amivel a harmadik a termelők listáján.

A Bolíviai Köztársaság területe 1 098 581 km², népessége 9 627 269 fő, fővárosa La Paz. Bolíviában 1986-ban tett kísérletet az USA első

ízben a kábítószer-kereskedelem visszaszorítására, miután a bolíviai kormány eredménytelenül próbálkozott, szintén kevés sikerrel. Azóta az USA igyekszik minden lehetséges eszközzel akadályozni a kábítószer-kereskedelmet.⁵³

Dominic Streatfeild nagysikerű könyvében olvashatunk a kábítószer elleni küzdelemről szóló, igen figyelemre méltó léggömb-elméletről:

„Képzljünk el egy hosszú, keskeny, levegővel félig telt, lezárt léggömböt. Próbáljuk meg kiszorítani belőle a levegőt. Akárhol nyomjuk össze, a levegő valahol máshol fog kidudorodni. A kokain is így működik. Nyomjuk meg Perunál, a dudor átvándorol Bolíviába. Nyomjuk meg Bolíviánál, átmejj Kolumbiába. Facsarjuk ki Kolumbiát, a dudor megint másutt tűnik fel.”⁵⁴

⁵¹ Dominic Streatfeild: *Kokain* - 439 és 443.o.

⁵² Forrás: <http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/db900LargeMaps/AHAA-75LQZ2?OpenDocument> - Látogatva: 2008.10.16.

⁵³ Hivatkozás a Kolumbiáról, Peruról és Bolíviáról szóló bekezdésekhez: Bebesi Zoltán: *A jelentősebb dél-amerikai terrororganizációk szerepe a kábítószer-bűnözésben és az ellenük folytatott harc* - in.: *Felderítő szemle*, IV. évfolyam, 2005/1. szám - 89-95.o.

⁵⁴ Dominic Streatfeild: *Kokain* - 516.o.

Bolívia elhelyezkedése⁵²

4. Európa

4.1. Kábítószer-kereskedelem⁵⁵

„A kábítószer-jelenség az európai polgárok egyik fő aggodalma, az európai társadalom biztonságára és egészségére jelentős veszélyt jelent. Az EU-ban mintegy 2 millió problémás kábítószer-használó van. A kábítószeresek használata, különösen a fiatalok körében, soha nem látott magas szintet ért el. A HIV/AIDS elterjedtsége a kábítószer-használók körében növekvő aggodalomra ad okot számos tagállamban. ... A kábítószer-kérdés globális természetéből adódóan az EU számos politikai eszköz felhasználásával intézkedik, úgymint a világ különböző régióival a kábítószeresekről folytatott párbeszéd. Reális és hatékony válasz keresése erre a globális problémára tett politikai prioritás marad az Európai Unió számára.”⁵⁶

Az amerikai kábítószerpiac stagnálása, valamint a kokain iránti mind nagyobb kereslet miatt az utóbbi időben egyre gyakrabban szállítanak ilyen kábítószerrel Európába is. Európa a világ második legnagyobb kábítószerpiaca, amely ráadásul folyamatosan növekszik. Az EUROPOL⁵⁷ becslése szerint évente 250 tonna kábítószer érkezik a kontinensre évente. A szakértők szerint a növekedés – 2004-ben 72,3 tonna, 2005-ben 107 tonna – elsősorban annak köszönhető, hogy a kereskedők, igyekeznek kiszolgálni a növekvő igényt, ráadásul az amerikai nagykereskedelmi ár majdnem duplájáért szállítanak.⁵⁸ Továbbra is kolumbiaiak a fő beszállítók, de bizonyítható mexikói és perui szervezetek érintettsége is, ők leginkább küldöncökkel dolgoznak, akik kisebb szállítmányokat visznek. Az Atlanti-óceánon átnyúló nagykereskedelem több nagy ellátó és terítési hálózat közreműködésével számos országban zajlik. A nemzetközi kereskedelemben és a szétosztásban egyaránt a kolumbiaiaké a főszerep. Az elsődleges belépési pont az Ibériai-félsziget, a másodlagos Hollandia, a harmadik Belgium.

⁵⁵ A kábítószer-kereskedelmi útvonalak térképét lásd a 3. számú mellékletben a dolgozat 58. oldalán.

⁵⁶ Az EU kábítószer-ellenes cselekvési terve (2005–2008) - 1.o. - Elektronikus formában: http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_10512_HU_hu.pdf - Letöltve: 2008.09.02.

⁵⁷ Az Europol (Európai Rendőrségi Hivatal) az Európai Unió bűnüldöző szerve, amelynek feladata a bűnüldözési operatív információk kezelése. Célja a tagállamok illetékes hatóságai közötti együttműködés és hatékonyság javítása a nemzetközi szervezett bűnözés és a terrorizmus megelőzése, illetve visszaszorítása terén. Felállításáról 1992. február 7-én a Maastrichti Szerződés rendelkezett. A hágai (Hollandia) székhelyű Europol korlátozott formában 1994. január 3-án mint az Europol Kábítószerregysége (EDU) kezdte meg tevékenységét a kábítószerrel kapcsolatos bűnözés elleni küzdelem területén.

⁵⁸ Nem volt változás a kábítószeres árakban vagy tisztaságában, ami nagyobb mértékű ellátást jelez. - *World Drug Report 2007* - 74.o. - Európában 1 kg kokain 50 000\$ körüli összegbe kerül, míg az Egyesült Államokban 30 000\$. - Victoria Burnett: *Euro becomes currency of choice for cocaine traffickers* - in.: *International Herald Tribune* - 10 May 2007 - Elektronikus formában: <http://www.iht.com/articles/2007/05/10/america/dea.php> - Látogatva: 2008.09.24.

A nyugat-afrikai bűnözői csoportok is egyre nagyobb szerepet játszanak az Andokból származó kokain Európába szállításában. Szerepük, illetve hogy viszonteladóként csak a logisztikáért felelnek-e, vagy esetleg a kolumbiaiaktól vásárolva saját maguk üzemelnek európai kereskedőkkel, még nem világos. Talán mindkettő igaz, az afrikai érintettség azonban egyre nő.⁵⁹

A kolumbiaiak spanyol és portugál szervezetekkel együttműködve, elosztópontként Franciaországot használva terítik az anyagot Európában. Francia, brit és holland csoportok állandóan jelen vannak Spanyolországban és Portugáliában. Rotterdam a kokainimportért felelős kikötők egyike, ahol elosztják, majd a nagyobb európai piacokra küldik az anyagot. Hollandia nemzetközi karaktere, kitűnő infrastruktúrája és toleráns hozzáállása teszi Rotterdamt a kábítószer egyik kedvelt helyévé. A szervezetek viszonylag rugalmasak, jól együtt tudnak működni ha kell. Az etnikai kötelékek csak addig fontosak, amíg a kábítószer Rotterdamba nem érkezik, az elosztásban a kolumbiaiak már számítanak a helyiekre és az üzleti kapcsolatokra.⁶⁰

A hatóságok becslései szerint a Belgiumon áthaladó kábítószer 75-95 százaléka holland kereskedőktől származik. A vizsgálatok során mindkét országban találtak kolumbiai csoportokat, de a kiskereskedelmet belga, holland és (kis részben) marokkói bandák kezelik. A kolumbiai csoportok tartják ellenőrzésük alatt az Olaszországba belépő kokain nagy részét, miközben erős kapcsolatot tartanak fenn a maffiával. Nagy-Britanniában az elosztást és az ellátást több összetett csoport szervezi. A kokain szállításának útvonalai és módjai változatosak és gyakran a viszonteladók etnikai és nemzeti háttérétől függenek, de így is a kolumbiai csoportok a fő nagykereskedők.

Az Európába irányuló kereskedelem nagyon változó, a kereskedők szinte szakértői módszereiknek a hatóságok lépései szerinti megváltoztatásának. Hagyományosan tengeri utakon szállítanak, a nyugati féltekéről az Ibériai-félszigetre, ahonnan számos szállítási alternatíva adott Európa más részei felé, beleértve a légi-szállítást, az európai országok és a korábbi gyarmataik közötti nyilvánvalóan erős kapcsolatokat, mint például a Holland-Antillák Hollandiának és Jamaica Angliának. A kereskedők egyre inkább tranzitterületként használják Nyugat-Afrikát.⁶¹ Az UNODC szerint az

⁵⁹ ICG: *Latin American Drugs I: Losing the Fight* - 29.o.

⁶⁰ U.o.

⁶¹ A rajtaütések és lefoglalások számának növekedése jelzi, hogy Nyugat-Afrika felértékelődött mint kábítószer kereskedelmi útvonal. A lefoglalások a 2004. évi 0,6 tonnáról 1,9 tonnára emelkedtek 2006 májusáig Ghánában. A Zöldfoki-szigeteken, Guinea-Bissauban és Szenegálban. - EUROPOL, *Project COLA*, European Union Cocaine Situation Report 2007 - 4.o. - Elektronikus formában:

Európában 2006-ban elkobzott kokain 12 %-a Afrikán keresztül érkezett (2005-ben még csak 9%-a), miközben az Európát elérő kokainmennyiség negyede Nyugat-Afrikán keresztül érkezik.⁶²

A hatóságok nemrég aggodalmukat fejezték ki a balkáni és kelet-európai országokon keresztüli kokainszállítások lassú, de egyértelmű növekedése miatt.⁶³ EU-s hivatalnokok szerint főleg török és román bűnözők élvezik a Kelet-afrikai heroinút előnyét, ezen keresztül kokaint is hozhatnak Európába. Jelentések szerint Montenegróba az Adrián, Romániába pedig a Fekete-tengeren keresztül szállítanak.⁶⁴ 2007 novemberében a horvát, bosnyák és görög rendőrség letartóztatott nyolc embert, akik több mint 160 kg kokaint csempészték Horvátországba és Görögországba, és – mint kiderült – Bosznia felé tartottak.⁶⁵

A kereskedők igyekeznek minél változatosabbá tenni a szállítási útvonalakat. Kisebb csomagokat visznek teher- és konténerhajókban, vagy dobznak le nemzetközi vizek felett alacsonyan szálló repülőgépekből, amiket aztán afrikai lobogójú, kevert (afrikai, spanyol vagy dél-amerikai) legénységű halászhajók gyűjtenek be a tengereken. A kolumbiai és venezuelai hálózatok látszólag törvényes kereskedelmi üzletet kezdtek működtetni Nyugat-Afrikában, hogy megkönnyítsék a pénzmosást és az Európába irányuló szállítást. Az EU hatóságai úgy hiszik, hogy a drogfutárok még mindig évente mintegy 30 tonna kokaint szállítanak Európába.⁶⁶

http://www.europol.europa.eu/publications/Serious_Crime_Overviews/2007.5578-LR.pdf - Letöltve: 2008.09.01.

⁶² UNODC lefoglalási adatbázis 2006; "UNODC Warns of Cocaine Trafficking Threat in West Africa", UNODC, 12 December 2007 - Elektronikus formában:

http://www.unodc.org/unodc/en/press/releases/2007-12-12_02.html - Látogatva: 2008.09.01.

⁶³ Az UNODC szerint kevesebb mint 1 % érkezik Európába ezen az útvonalon keresztül. - UNODC, *World Drug Report 2007* - 77. o.

⁶⁴ U.o.

⁶⁵ UPI.com: *Balkan police stop cocaine smuggling ring* - 28 November 2007 -

http://www.upi.com/Top_News/2007/11/28/Balkan_police_stop_cocaine_smuggling_ring/UPI-23031196260861/ - Látogatva: 2008.09.23.

⁶⁶ *Project COLA* - 4-5.o.

4.2. Az EU drogstratégiája és cselekvési programja

2004 végén az Európai Tanács kérésére a Tanács megalkotta *Az EU drogstratégiája (2005-2012)*⁶⁷ című dokumentumot. 2005 és 2012 között az ebben a stratégiában megfogalmazott keretrendszer és prioritások adnak majd alapot az Unió két egymást követő négy éves, kábítószerrel kapcsolatos cselekvési tervének. Ezek közül jelenleg az első, *Az EU kábítószer-ellenes cselekvési terve (2005–2008)*,⁶⁸ áll rendelkezésünkre, de 2008 szeptemberének végén a Bizottság elfogadta a második, 2009-2012-es időszakra vonatkozó tervet is.

A drogstratégia elsődleges célja a jólét és a közegészségügy védelme, magas szintű biztonság nyújtása a lakosság számára, valamint a kábítószerprobléma kiegyensúlyozott, egységes megközelítése. A dokumentum kiemeli, hogy a kábítószerpolitikában a kínálat csökkentése és a kereslet csökkentése egymást kölcsönösen erősítő elemek. Hangsúlyozni kell, hogy bár a kábítószer-probléma elsősorban helyi és nemzeti szinten tapasztalható, mégis globális problémáról van szó, amelyet nemzetközi összefüggésben kell megközelíteni, így az EU erőfeszítései az összes érintett szereplő fellépésének összehangolására irányulnak. A kábítószer-kereskedelem elleni harcnak lényeges eleme például a rendőri, a vámügyi és az igazságügyi hatóságok közötti együttműködés, de hasonló fontosságú a kábítószerrel folytatott párbeszéd a világ különböző régióival, valamint a fejlesztési programokon keresztül történő segítségnyújtás.⁶⁹

Az EU jelenlegi kábítószerhelyzetét a Kábítószer és a Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja (KKEM)⁷⁰ és az Europol éves jelentései ismertetik. Ezek arra engednek következtetni, hogy a közeljövőben nem várható a kábítószer-használat jelentős visszaesése. Azt bátran kijelenthetjük, hogy a kábítószer-kereskedelem továbbra is az egyik legjövődolgozóbb kereskedelmi tevékenység a szervezett bűnöző csoportok számára az Unióban.⁷¹

⁶⁷ Az EU drogstratégiája (2005-2012), Az Európai Unió Tanácsa, Brüsszel, 2004. november 22. - Elektronikus formában:

http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_10375_HU_EU%20Drugs%20Strategy_HU.PDF
- Letöltve: 2008.09.01.

⁶⁸ Az EU kábítószer-ellenes cselekvési terve (2005–2008) - Elektronikus formában:

http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_10512_HU_hu.pdf - Letöltve: 2008.09.02.

⁶⁹ Az EU drogstratégiája (2005-2012) - 3.o.

⁷⁰ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA): 1993-ban hozták létre, lisszaboni székhellyel. Egyike az Unió decentralizált hivatalainak. A kábítószerrel és a kábítószer-függőséggel kapcsolatos átfogó információk központi forrása Európában. -

<http://www.emcdda.europa.eu/> - Látogatva: 2008.10.14.

⁷¹ Az EU drogstratégiája (2005-2012) - 4.o.

Az EU drogstratégiája szerint a Bizottság évente felülvizsgálja a cselekvési tervben foglalt intézkedések végrehajtásának előrehaladását, valamint 2008-ban hatásvizsgálatot szervezett a 2009-2012 közötti időszakot érintő, második cselekvési tervre vonatkozó javaslat elkészítése érdekében. 2009-2012 között a Bizottság továbbra is évente felülvizsgálja a folyamat előrehaladását, majd 2012-ben megszervezi az EU drogstratégiájának és cselekvési terveinek átfogó értékelését.⁷²

A szóban forgó cselekvési tervek egy keretrendszert tartalmaznak az intézkedésekkel, valamint azok javasolt ütemezését. Az éves felülvizsgálatok alapján sor kerülhet a keretrendszer kiigazítására, amennyiben az szükséges.

A drogstratégia egyik legfontosabb pontja az **összehangolás**, amely kulcsfontosságú a kábítószer elleni stratégia kialakításában és végrehajtásában. A dokumentum leírja, hogy ennek az összehangolásnak a megvalósítását munkacsoportokon keresztül képviseli el. A következő pont a **kereslet csökkentése**, melynek terén az EU 2005–2012 közötti időszakra vonatkozó drogstratégiájának célja az alábbi konkrét, azonosítható eredmény elérése:

„A kábítószer használatának, a függőségnek és a kábítószerekkel kapcsolatos egészségügyi és társadalmi kockázatoknak a mérhető csökkenése egy hatékony, egységes és összefüggő, tudásalapú keresletcsökkentési rendszer kidolgozása és fejlesztése révén, amely rendszer magában foglalja az EU tagállamainak a megelőzésre, a korai intervencióra, a kezelésre, az ártalomcsökkentésre, a rehabilitációra és a társadalomba való újrabeilleszkedésre vonatkozó intézkedéseit. A kábítószer-kereslet csökkentését célzó intézkedéseknek számolniuk kell a törvénytelen pszichoaktív anyagok használata, valamint a kábítószereknek a törvényes pszichoaktív anyagokkal — például dohánnyal, alkohollal és gyógyszerekkel — való kombinált használata által okozott egészségügyi és társadalmi problémákkal.”⁷³

A keresletcsökkentés területén a prioritások a következők:

1. A megelőzési programokhoz való hozzájutás és a programok hatékonyságának javítása.
2. A korai intervenció programok elérhetőségének javítása.
3. A célzott és szakosított kezelési programok elérhetőségének javítása.
4. A HIV/AIDS, hepatitisz, egyéb fertőzések és betegségek, valamint a kábítószerekkel kapcsolatos egészségügyi és társadalmi károk megelőzésével és kezelésével foglalkozó szolgáltatások elérhetőségének javítása.

⁷² Az EU drogstratégiája (2005-2012) - 6.o.

⁷³ U.o. 10.o.

A stratégiában a kereslet csökkentését követi a **kínálat csökkentése**. Ezen a téren az EU 2005–2012 közötti időszakra vonatkozó drogstratégiájának és cselekvési terveinek célja 2012-ig az alábbi konkrét, azonosítható eredmény elérése:

„Mérhető javulás az EU és tagállamai azon bűnüldözési intervencióinak és intézkedéseinek hatékonyságában, eredményességében és tudásbázisában, amelyek a kábítószer-előállítást, a kábítószer-kereskedelmet, a prekursorok eltérítését - beleértve az EU területére behozott szintetikus kábítószer-prekursorok eltérítését -, valamint a kábítószer-bűnözéssel kapcsolatba hozható terrorizmusfinanszírozást, illetve pénzmosást célozzák. Ennek a célnak az eléréséhez a kábítószerekkel kapcsolatos szervezett bűnözésre kell összpontosítani, ki kell használni a meglévő eszközöket és keretrendszereket, szükség esetén regionális vagy tematikus együttműködéshez kell folyamodni, és meg kell keresni a kábítószerekkel kapcsolatos bűnözés elleni megelőző intézkedések fokozásának módjait.”⁷⁴

A kínálat csökkentése kapcsán a következő prioritások fogalmazódtak meg:

1. Az EU bűnüldözési együttműködésének erősítése.
2. A tagállamok közötti hatékony bűnüldözési együttműködés fokozása a meglévő eszközök és keretrendszerek használatával.
3. A kábítószerek és pszichotróp anyagok törvénytelen behozatalának és kivitelének megelőzése és büntetése, beleértve a más tagállamok területe felé irányuló forgalmat is.
4. A bűnüldözés, a bűnügyi nyomozás és a kriminalisztikai együttműködés uniós kereten belül történő erősítése azon EU tagállamok között, amelyeknek azonosak az érdekei, és/vagy ugyanazokkal a kábítószerekkel kapcsolatos problémákkal néznek szembe.
5. A nem EU országok felé irányuló bűnüldözési erőfeszítések intenzívebbé tétele, különösen a kábítószer-előállító országok és a kereskedelmi utak mentén található régiók vonatkozásában.

A belső határoknál a határellenőrzések nagy részének eltűnése az EU-t a törvénytelen kábítószerek és a prekursorok még vonzóbb piacává tette. Ha a törvénytelen termékek már az Unió határain belülre kerültek, azokkal többé-kevésbé szabadon lehet kereskedni anélkül, hogy az felkeltené a vámügyi vagy nemzeti bűnüldözési hatóságok figyelmét.

A drogstratégia ki is mondja, hogy az Uniónak a bűnszövetkezetek számára kevésbé vonzóvá tétele érdekében elengedhetetlen, hogy a bűnüldözési és vámhatóságok javítsák az ellenőrzéseket a hozzájuk tartozó területeken. A nemzeti ellenőrzések kiegészítik az EU külső határainál végrehajtott intézkedéseket. Ezen politika végrehajtása során a vámügyi és egyéb bűnüldöző szolgálatoknak együtt kell működniük egymással. Ebben a tekintetben

⁷⁴ Az EU drogstratégiája (2005-2012) - 12.o.

kiemelendő Magyarország szerepe a Schengeni egyezményhez való csatlakozásunk óta.⁷⁵

A nemzetközi együttműködés terén az EU 2005–2012 közötti időszakra vonatkozó drogstratégiájának célja az alábbi konkrét, azonosítható eredmény elérése:

„Mérhető javulás a tagállamok, illetve a tagállamok és a Bizottság közötti hatékony és látványosabb együttműködésben a kábítószer- és a prekursorok problémája kiegyensúlyozott megközelítésének előmozdítása és támogatása terén nemzetközi fórumokon, a nemzetközi szervezetekkel és harmadik országokkal szemben. Mindennek az a célja, hogy visszaszorítsa az előállítást és az Európába érkező kábítószer mennyiségét, valamint hogy a politikai és fejlesztési együttműködés szerves részeként a prioritást élvező területeken a harmadik országok számára elősegítse a kábítószer iránti kereslet csökkentését.”⁷⁶

Az mindenki számára világos, hogy a kábítószer-probléma globális jellege regionális, nemzetközi és többoldalú megközelítést követel, továbbá egy átfogó erőfeszítést tesz szükségessé, amely magában foglalja a bűnüldözést, a felszámolást, a keresletcsökkentést, valamint az alternatív megélhetési módokat és fejlesztési kezdeményezéseket.

A külkapcsolatok terén a fontosabb prioritások a következők:

1. A nemzetközi szervezetekben és fórumokon az Unió összehangolt, hatékony és látványosabb fellépése a kábítószer-probléma kiegyensúlyozott megközelítésének erősítése és előmozdítása érdekében.
2. A harmadik országok - beleértve az európai szomszédságpolitikában résztvevő országokat - és a legfontosabb kábítószer-előállító és tranzit országok segítése a kábítószer-kereslet és kábítószer-kínálat hatékonyabb csökkentése terén, mind az EU tagállamok közötti szorosabb együttműködés, mind pedig és a kábítószerekkel kapcsolatos kérdéseknek az általános, közös kül- és biztonságpolitikai párbeszéd és fejlesztési együttműködés fő vonulatába való beillesztése révén.

Különös figyelmet kell fordítani az Unió keleti határa mentén elhelyezkedő országokkal, a balkáni államokkal, Afganisztánnal és szomszédjaival, a latin-amerikai és karibi országokkal, Marokkóval, továbbá az egyéb kábítószer-útvonalak országaival való együttműködésre.⁷⁷

Az EU kábítószer-ellenes cselekvési terve (2005-2008) a stratégiával összhangban állapít meg konkrét célkitűzéseket, miközben egyértelművé teszi, hogy a végső cél a kábítószerrel kapcsolatos problémák mérhető csökkentése a társadalomban, a kábítószer

⁷⁵ Az EU drogstratégiája (2005-2012) - 15.o.

⁷⁶ U.o. 16.o.

⁷⁷ U.o. 19.o.

használat elterjedtségének jelentős mértékű csökkentése a lakosság körében, a tiltott kábítószeres kereskedelem és használata által okozott társadalmi kár és egészségkárosodás csökkentése.⁷⁸

A cselekvési terv konkrét célkitűzéseket, intézkedéseket határoz meg minden fontosabb részterületen, az ütemezés, a felelős fél és mutatók megjelölésével. Így például a koordináció területén intézkedik, hogy a tagállamok átfogó nemzeti drogstratégiát és/vagy cselekvési tervet fogadjanak el az EU stratégiával és cselekvési tervekkel összhangban, valamint hogy a tagállamok és a Bizottság kábítószerrel kapcsolatos koordinációs mechanizmust hozzanak létre. Hasonlóképp konkrét célkitűzéseket és intézkedéseket határoz meg a már korábban említett, kulcsfontosságú területeken, mint a keresletcsökkentés, a kínálatcsökkentés, a nemzetközi együttműködés vagy az információgyűjtés, kutatás és értékelés.

4.3. Az EU drog-politikája Latin-Amerika és a kokain vonatkozásában

A kábítószer-politika egyik lehetséges megfogalmazása Bebesi Zoltán szerint a következő: a kábítószer-politika „a társadalompolitika sajátos gyakorlati részterülete, a kábítószer élvezetekhez kapcsolódó problémák összességének hivatalos megítélését és megoldását célzó állami-intézményi reakciók, valamint intézkedések, tervek és stratégiák összessége, az állam és polgárai közötti speciális viszony intézményesülése.”⁷⁹

Az Európai Unió és az Andok Nemzeteinek Közössége (*Community of Andean Nations – CAN*)⁸⁰ közötti „*High-Level Specialised Dialogue on Drugs*” (Magas-szintű Párbeszéd a Drogokról) 1995-ös kezdete, valamint a Rio Csoport (Rio Group)⁸¹ és az EU 1996-os cochabamba-i (Bolívia) miniszteri találkozója óta újabb erőfeszítést tettek a kábítószerellenes együttműködés fokozásának érdekében. E folyamat fontos állomásai voltak még a „*Comprehensive Action Plan on Drugs*” (Átfogó Kábítószerellenes Akcióterv) elfogadása

⁷⁸ Az EU kábítószer-ellenes cselekvési terve (2005–2008) - 2.o.

⁷⁹ Bebesi Zoltán: *A kábítószer fogyasztás jelensége, szociológiai, társadalmi összefüggései és differenciált kezelésének módszerei Magyarországon egy rendőrtiszt szemével*, diplomamunka, ZMNE, Budapest, 2001 - 35.o.

⁸⁰ CAN tagjai: Bolívia, Kolumbia, Ecuador és Peru. Venezuela 2006. április 19-én bejelentette a kilépését. A kábítószer az 1990-es évek közepe óta a politikai párbeszéd részét képezte az EU és az Andean Community között.

⁸¹ A 20 tagú Río Csoportot 1986-ban hozták létre az OAS (Organization of American States) alternatívjaként.

1999-ben Panamában, valamint az a 8 nyilatkozat a Koordinációs és Kooperációs Kábítószerellenes Mechanizmus-ról Latin-Amerika, a karibi-térség és az EU között 1999-ben, melyek közül az utolsót 2007 májusában írták alá Spanyolországban. Mindezekből látszik, hogy a kábítószerellenes politikák mindkét oldalon igyekeznek csökkenteni a drogok iránti keresletet Európában és Latin-Amerikában/a karibi –térségben valamint megfékezni az Európába irányuló kábítószer-szállításokat.⁸²

Az EU és a forrás- illetve tranzitországok közötti kábítószerellenes együttműködésének az utóbbi évtizedben végbement progresszív intézményesítése ellenére az európai politika otthon és külföldön inkább fércmunkának mondható. Az Európai Bizottságnál el is ismerik a politikai összetartás hiányát, de hangsúlyozzák, hogy ennek oka az, hogy az illegális kábítószeres ügyének megoldása a tagállamokra tartozik és az EU éppen azon fáradozik, hogy az eltérő nézőpontokat közelítse egymáshoz. Mindazonáltal Európának a világ leggyorsabban növekvő kokainfogyasztói piacaként⁸³ nagyobb mértékben kell hozzájárulnia e globális probléma megoldásához.

Bár a tagállamok továbbra is felelősek a kábítószerellenes politikájukért, az EU igyekszik erősíteni és összehangolni a kormányközi együttműködést a kereskedelem megfékezése érdekében. A kábítószeres elleni stratégia kialakításához és végrehajtásához hatékonyabb összehangolásra van szükség az EU és annak nemzetközi valamint európai partnerei között.

A kábítószer-termelés és kereskedelem valósága Latin-Amerikában, az európai kereslet csekély mértékű csökkenése, különösen Olaszországban, Spanyolországban és Nagy-Britanniában, azt mutatja, hogy az EU nem éri el céljait. Az Európai Tanács egyik tisztviselője szerint mihelyt egy útvonalat felfedtek és intézkedtek a lezárásáról, a kereskedők máris új csapást találnak az európai piacra: „*A kereskedők sokkal intelligensebbek mint mi, és nagyon gyorsan változtatnak útvonalat.*”⁸⁴ A hatósági, megelőzési, bánásmódi, rehabilitációs és kárcsökkentési-tervek bár érnek el

⁸² ICG: *Latin American Drugs II: Improving Policy and Reducing Harm* - Latin America Report N°26, 14 March 2008 - 8.o. - Elektronikus formában:

http://www.crisisgroup.org/library/documents/latin_america/_latin_american_drugs_ii__improving_policy_and_reducing_harm_final.pdf - Letöltve: 2008.09.09.

⁸³ Legkevesebb 4,5 millió európai (EU tagállamok és Norvégia) használt legalább egyszer kokaint; legkevesebb 12 millió ember használta valamikor életében. - *Selected issue: Cocaine and crack cocaine: a growing public health issue*, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), November 2007 - 9-10.o. - Elektronikus formában:

http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_41643_EN_dummyspdf.pdf - Letöltve: 2008.09.13.

⁸⁴ Idézi az ICG: *Latin American Drugs II: Improving Policy and Reducing Harm* - 9.o.

eredményeket Európa néhány országában, ahhoz kevésnek bizonyultak, hogy megbirkózzanak a növekvő kereslettel.

4.3.1. A kínálat csökkentése⁸⁵

Az európai kokainkínálat csökkentési tervek nagy hangsúlyt fektetnek a szállítók és elosztók gyűréjének felszámolására a kontinensen. Az EU 2007-2013 között 600 millió eurót különítette el a szervezett bűnözés elleni harcra.⁸⁶ Az EUROPOL egy hatékony információs és hírszerző szerv, amely főleg abban jeleskedik, hogy a különböző szervezetekről adatokat gyűjtsön, majd a vizsgálatokat támogassa. 2005-ben a spanyol hatóságok 48,4 tonna kokaint foglaltak le, amely a 45,1 százaléka az Európában összesen lefoglalt drogoknak. Portugália 18,1 tonnát foglalt le (16,8 %), Hollandia 14,6 tonnát (13,6 %), Belgium 9,3 tonnát (8,6 %) és Franciaország 5,2 tonnát (4,8 %).⁸⁷

Mivel Európába a kokain többsége Spanyolországon keresztül jut a kontinensre, a spanyol hatóságok felvázoltak egy *Nemzeti Drog Akciótervet* (National Drug Action Plan 2005-2008), amely a hatékonyabb fellépést irányozza elő a biztonsági erők nyomozó egységeinek az átszervezésével, mint például a *Drugs and Organised Crime Unit* (UDYCO) és az *Organised Crime and Anti-drug Team* (EDO). Továbbá létrehoztak egy tengeri szolgálatot a polgárőrségen belül, és egy *Szervezett Bűnözés Elleni Hírszerzőközpontot* 2006-ban (*Intelligence Centre against Organised Crime*) az igazságügyi- és a belügyminiszter alárendeltségében, amely a kábítószer-kereskedők elleni politika és a törvényvégrehajtó rendelkezések koordinálásáért felel.⁸⁸

Az EU cselekvési terve kulcskérdésként kezeli a vegyi alapanyagok terjedésének csökkentését. Az Európai Bizottság és a tagállamok sokféle intézkedést léptettek életbe, hogy lenyomozhassák a kokaintermelőket. Az alapanyagok tagállamok közötti és harmadik országok közötti kereskedelme elleni fellépés EU szinten szabályozott, csekély nemzeti mozgástérrel.

Az Andok Közösségével az alapanyagok terjedésének megfékezésének érdekében ápolott kapcsolatok nem kötelező koordináción és információ-megosztási

⁸⁵ A fejezethez lásd ICG: *Latin American Drugs II: Improving Policy and Reducing Harm* - 10-12.o.

⁸⁶ *The EU policy in the drugs field: present priorities*, Európai Tanács, Memo/06/249, 26 June 2006 - Elektronikus formában:

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/06/249&format=PDF&aged=1&language=EN&guiLanguage=en> - Letöltve: 2008.09.24.

⁸⁷ *World Drug Report 2007* - 75.o.

⁸⁸ *Estrategia Nacional Sobre Drogas: Plan de Acción 2005-2008*, Health and Consumer Affairs Ministry, Spanyolország - 68.o. - Elektronikus formában: <http://www.pnsd.msc.es/Categoria2/publica/pdf/PlandeAccion2005-2008.pdf> - Letöltve: 2008.09.02.

mechanizmusokon alapulnak. A megindított párbeszéd valamint a koordinációs és kooperációs mechanizmus egyaránt ennek az együttműködésnek a növelésén fáradozik. Az Európai Tanács ennek érdekében kölcsönös megállapodásokat írt alá Bolíviával, Kolumbiával, Ecuadorral, Peruval és Venezuelával.⁸⁹

Az európai partokhoz közeli szállítmányok elfogása érdekében 2007 szeptemberében Olaszország, Spanyolország, Portugália, Franciaország, az Egyesült Királyság, Hollandia és Írország létrehozták a *Maritime Analysis and Operational Centre on Narcotics* (MAOCN) nevű központot.⁹⁰ Ez Lisszabonból koordinálja a hírszerzést és a tagállamok tengerészeti és repülőeszközeit, amelyek Dél-Afrika és Norvégia között tevékenykednek. Ezen hajók repülőgépek és helikopterek fedélzetén a tagállamok összekötőtisztjei valamint az EUROPOL és a *U.S Joint Inter Agency Task Force* (JIATF) megfigyelői vannak. Csak remélni lehet, hogy előbb-utóbb valamilyen mértékben és formában minden európai állam, beleértve Oroszországot is, részt fog venni ebben a kezdeményezésben.

Egyes tagállamok összekötőtisztek küldésével és a hírszerzési kapacitások növelésével működnek együtt a latin-amerikai hatóságokkal. Nagy-Britannia ebben a legaktívabb, különösen nagy hangsúlyt fektet a Kolumbiával, Venezuelával és Brazíliával ápolat kapcsolataira. Kolumbiában például a brit védelmi minisztérium segít a kábítószerellenes erők (counter-narcotics forces) kiképzésében. Hollandia szintén együttműködik a kolumbiai hatóságokkal. Nagy-Britannia, Franciaország és Hollandia hajókkal, repülőgépekkel és összekötő tisztekkel járul hozzá a JIATF floridai műveleteihez, ahol egy radarhálózatot működtetve figyelik a Karibi-térség és Dél-Amerika partjainál feltűnő repülőket és hajókat.⁹¹ Az Egyesült Királyság flottája az év nagy részében jelen van a Karib-tengeren, Hollandiával és az Egyesült Államokkal együtt járőrözve ellenőrzik a nagyobb kereskedelmi útvonalakat.

2007-ben az európai országok reagálni kezdtek Nyugat-Afrika, mint tranzitútvonallal növekvő fontosságára. 2006-ban az angol és spanyol járőrök majdnem 10 tonna kokaint

⁸⁹ ICG: *Latin American Drugs II: Improving Policy and Reducing Harm* - 10.o.

⁹⁰ BBC: *Naval centre to combat cocaine*, 29 September 2007 - http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/7020321.stm - Látogatva: 2008.09.06.

⁹¹ A JIATF szervezetét 1994-ben hozták létre, különböző amerikai szolgálatok és ügynökségek tartoznak bele (például a Védelmi Minisztérium, Parti Őrség, Vámőrség, Drogmegelőzési Hivatal, FBI, Védelmi Hírszerző Ügynökség, Tengerészeti Bűnügyi Nyomozóiroda és a Nemzetbiztonsági Ügynökség) valamint Argentína, Brazília, Kolumbia, Ecuador és Peru összekötőtisztjei. - Forrás: <http://www.jiatfs.southcom.mil/> - Látogatva: 2008.09.14.

foglaltak le nyugat-afrikai hajókon,⁹² az EU tagállamai pedig együttműködnek Nyugat-Afrika hatóságaival a drog elleni fellépés érdekében.

Általános szabályként az Európai Tanács és a tagállamok nem támogatják a kokain-tervezési erőszakos kiirtását a forrás-országokban, helyette az alternatív fejlesztésekre koncentrálnak. 2006-ban a Tanács körvonalazta az EU megközelítésének elveit, az alternatív életmódok létrehozására, a termelőterületek marginalizációjának befejezésére és az önkéntes irtásokra összpontosítva.⁹³ A Bizottság 2002 és 2006 között 406 millió eurót adott az Andok régió országainak és további 713 millió eurót irányzott elő 2007-2013-ra, ezen belül Bolíviának €132 milliót, Kolumbiának €160 milliót, Perunak pedig €132 milliót. További €50 milliót a regionális fejlesztési tervek, a gazdasági integráción alapuló együttműködés és a kábítószer elleni harc támogatására szántak.

A Kolumbia költségvetésének szánt 160 millió euró 70 százaléka a béke és a stabilitás előmozdítására lett felhasználva. A maradék 30% emberjogi és igazságügyi (20%), valamint termelékenység és versenyképesség-növelő programok, kereskedelmi kezdeményezések (10%) között lett szétosztva. Bár az EU közvetlenül nem volt érintett a Kolumbiai koka kiirtási programokban, néhány tagállam támogatta azokat a projekteket, amelyek a vidéki és mezőgazdasági közösségekben előléptetik az alternatív termést a táplálékbiztonságért. Spanyolország, Olaszország, Hollandia és Nagy-Britannia hét alternatív fejlesztési programot finanszíroz több mint 8 millió dollár értékben, a programban résztvevő kormányokkal együttműködésben. Dél-Amerika legszegényebb országaként, Bolívia kapta a legtöbb EU-s fejlesztési segílyt.

⁹² *Cocaine Trafficking in West Africa: The threat to stability and development (with special reference to Guinea-Bissau)*, UNODC, October 2007 - Elektronikus formában: http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/west_africa_cocaine_report_2007-12_en.pdf - Látogatva: 2008.09.07.

⁹³ *The EU Approach on Alternative Development*, Az Európai Unió Tanácsa, 2006. május 18. - Elektronikus formában: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/06/st09/st09597.en06.pdf> - Letöltve: 2008.09.08.

4.3.2. A kereslet csökkentése⁹⁴

Az UNODC az európai kokainfogyasztás gyors növekedését a legaggasztóbb trendként írta le.⁹⁵ A *European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction* (EMCDDA) jelentése szerint 4,5 millió európai fogyasztott drogot 2006-ban, 2005-ben ez a szám még „csak” 3,5 millió volt. Becslések szerint a kokain kissé megelőzte az amfetamint és az ecstasyt, és így Európa második leggyakrabban használt tiltott kábítószerévé lépett elő. A kokainhasználat még soha nem volt ilyen nagymértékű Európában.⁹⁶ Spanyolország, Nagy-Britannia, Olaszország és Dánia a fő fogyasztó országok. A többi EU tagállamban viszonylag alacsonyok a fogyasztói ráták.⁹⁷

Európa a világ leggyorsabban növő kokainfogyasztó piaca, ezért a keresletcsökkentési intézkedések nyilvánvalóan nem elég kifinomultan koordináltak és hatékonyak. Amíg a tagállamok eltérő nézőponton vannak a kereslet csökkentésének mikéntjéről, addig senki sem fog megbízni egy egységes megközelítésben.

Komoly kihívást jelent az Unió számára a kábítószer kereskedelemmel kapcsolatos bűncselekményeknek az új tagállamokban 1995 és 2006 között jelentkező növekedése, amely Bulgária esetében 30%, Magyarországon 29%, Lengyelországban 21%, Romániában 18%.⁹⁸ Bár a fogyasztási mutatók Nyugat-Európa számaival összehasonlítva csekélyek maradtak, féltő, hogy a jobb elérhetőség által növekedhet a fogyasztás. A 12 új államból 8-nak vannak drogstratégiái és cselekvési tervei, de ezek közül csak kevés olyan speciális mint Nagy-Britannia, Spanyolország és Portugália koncepciói, ráadásul néhol a politikai tervek végrehajtásának képessége is megkérdőjelezhető. Van, ahol csupán telefonos segélyszolgálatokat és weboldalakat hoztak létre.

⁹⁴ A fejezethez lásd: ICG: *Latin American Drugs II: Improving Policy and Reducing Harm* - 14-15.o.

⁹⁵ *World Drug Report 2007* - 63.o.

⁹⁶ Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja, Éves jelentés 2006: *A kábítószer-probléma Európában* - 13.o. - Elektronikus formában:
<http://ar2006.emcdda.europa.eu/download/ar2006-hu.pdf> - Letöltve: 2008.09.01.

⁹⁷ Az EU tagállamok kokain használati gyakorisági mutatóiról lásd a 4. és 5. számú mellékleteket a dolgozat 59-60. oldalain.

⁹⁸ 12 év statisztikai állnak rendelkezésre ezekhez az országokhoz, kivéve Bulgáriát, amelyé csak 2000 óta hozzáférhető. A kábítószer-kereskedelemmel kapcsolatos bűncselekmények, beleértve az illegális birtoklást, termelést, szállítást, behozatalt, a kivitelt, a pénzelést és minden más idekötődő bűncselekményt nem állnak kizárólagos kapcsolatban a személyes fogyasztással. - Cynthia Tavares and Geoffrey Thomas: *Crime and Criminal Justice*, Table 7 Crimes recorded by the police: Drug trafficking - Eurostat, 16 November 2007 - Elektronikus formában:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-08-019/EN/KS-SF-08-019-EN.PDF - Letöltve: 2008.10.01.

A kárcsökkentést célzó stratégiák európai elterjedése közben néhány tagállam továbbra is nagy hangsúlyt fektet a kriminalizációra. Svédországnak van az egyik legszigorúbb politikája. Küldetése egy kábítószermentes társadalom, ennek megfelelően lépnek fel a fogyasztás ellen, amely 1988-óta bűncselekmény, 2003 óta börtönnel büntethető.⁹⁹ A francia politika fenntartja a büntetés és a tilalmak körforgását: egyéves börtönbüntetést és pénzbírságot szabnak ki a fogyasztókra. Mindamellet Svédország vezető résztvevője a tücsere-programoknak, és Franciaországgal együtt olyan adminisztratív büntetéseket is alkalmaz, mint például a drogrevenüciós szemináriumokon való kötelező részvétel.

2003-ban az Európai Tanács a közegészségügy egyik céljaként a drogfüggőség és a kapcsolódó kockázatok csökkentését jelölte meg.¹⁰⁰ A cél a droggal összefüggő halálesetek számának és az egészségügyi ártalmak a csökkentése a tagállamok drogstratégiáinak bátorítása által, a kábítószer okozta károk megelőzése és csökkentése érdekében. Egy hivatalnok szerint az Európai Bizottság ajánlásai minden tagállam számára hasznosak voltak, különösen az újaknak, akik útmutatást kaptak nemzeti drogstratégiáik kidolgozásához. Az Európai Bizottság úgy tervezte legkevesebb 21 millió eurót költ az EU cselekvési tervének a végrehajtására. A tagállamok politikái visszatükrözik a Tanács ajánlásait, de a végrehajtás módjai változóak.

4.3.3. Javaslatok az Európai Uniónak és tagállamainak¹⁰¹

2008 márciusában az International Crisis Group *Latin American Drugs II* című jelentésében javaslatokat fogalmazott meg a kokainproblémában érintett kormányok és nemzetközi szervezetek számára. Az Európai Unió esetében ezek a javaslatok a következők voltak:

A kereslet csökkentéséhez:

- a) a közoktatás és a megelőző programok kiterjesztése a tagállamokban, különösen Olaszországban, Spanyolországban és Nagy-Britanniában, célozott speciális programok középiskolai diákoknak valamint a közepes és magas jövedelmű csoportoknak;

⁹⁹ *Sweden's Successful Drug Policy: A Review of the Evidence*, UNODC, February 2007 - 17.o. - Elektronikus formában: http://www.unodc.org/pdf/research/Swedish_drug_control.pdf - Letöltve: 2008.09.10.

¹⁰⁰ Amíg az USA azt vallja, hogy: csökkentjük a probléma skáláját, az EU szerint: csökkentjük a drog által a társadalomban okozott károkat. Ha már valaki heroinozik jobb, ha egy boltban dolgozik és a sarkon steril tűhöz juthat, mivel ez nem kerül pénzbe és még a társadalomhoz is hozzájárul, mint börtönbe küldeni. Semmi sem drágább, mint lecsukni valakit. - *Council Recommendation on the prevention and reduction of health-related harm associated with drug dependence*, 2003/488/EC, 18 June 2003 - Elektronikus formában: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:165:0031:0033:EN:PDF> - Letöltve: 2008.09.23.

¹⁰¹ Lásd: ICG: *Latin American Drugs II: Improving Policy and Reducing Harm* - Page ii

- b) a kezelési programok kiterjesztése speciálisan a kokainfogyasztókhöz igazítva, főleg Olaszországban, Spanyolországban és Nagy-Britanniában;
- c) a kárcsökkentő és a hatóságok keresletcsökkentést célzó rendelkezéseinek ütközésének kiértékelése, a megfelelő fellépés javításához, és
- d) a kölcsönös információcsere fokozása a drog-prevenció, a kezelés, a rehabilitáció és a törvényvégrehajtás területén az Amerikai Egyesült Államok és más kábítószerrel foglalkozó hatóságok között.

A kínálat csökkentéséhez:

- a) a vidékfejlesztési támogatások kiterjesztése, intézményerősítő és helyi kormányzati programok támogatása a tranzit- és a forrás-országokban, valamint az Európai Unió és a tagállamok közötti programok koordinációjának és harmonizációjának növelése;
- b) rendszeres információcsere az Egyesült Államokkal a kábítószer-ellátás csökkentését irányzó rendelkezésekről a latin-amerikai forrás- és tranzit-országokban;
- c) az európai törvény-végrehajtási kooperáció javítása a határok közelében vagy azokon belül történő kokainszállítások csökkentése, illetve a kereskedő szervezetek felszámolása érdekében;
- d) erősebb együttműködés az Egyesült Államokkal, Latin-Amerika és Nyugat-Afrika végrehajtó szerveivel és kábítószerellenes hivatalaival, és
- e) a drogbárók és nagykereskedők hatékonyabb célbavétele az Európai Unióban.

5. A magyarországi kábítószerhelyzet és drog-politika

Ami a hazai kábítószerhelyzetet illeti, 2002 óta minden évben megjelenik a *Jelentés a magyarországi kábítószerhelyzetről* című kiadvány, mely a magyar Kábítószer Adatgyűjtő és Kapcsolattartó Központ által összegyűjtött és gondosan ellenőrzött adatokat hozza nyilvánosságra.¹⁰² A 2008-as jelentés még nem áll rendelkezésünkre, azonban a Szociális és Munkaügyi Minisztérium Sajtótitkársága 2008 júniusában a minisztérium honlapján közölt egy rövid jellemzést¹⁰³, mely szerint Európai összehasonlításban Magyarország érintettsége a felnőtt népesség körében a kannabisz kipróbálása tekintetében alacsony, az egyéb szereknél pedig a felső, illetve középmezőnyben helyezkedünk el. Magyarországon a 35 év alatti fiatal felnőtt népességben, különösen a marihuána és a hasis kipróbálása, illetve fogyasztása tekinthető az átlagosnál nagyobb gyakoriságúnak összehasonlítva a többi illegális szerrel. A középiskolások összesített drogfogyasztási mutatói alapján Magyarország az átlagosnál kevésbé érintett európai országok közé tartozik. Egyes tiltott drogok szerenkénti kipróbálási értéke azonban eléri, sőt az amfetaminok esetében meg is haladja az uniós államokban átlagosan mért értéket, kivéve a mágikus gomba és a kokain esetében.

Az illegális szerek hazánkban is hasonlóképp terjednek, mint az EU más országaiban, az utóbbi 1-2 évben drámai jelentőségű elmozdulások nem történtek. Ez azt is jelenti, hogy jelentős mértékben nem növekedett a kábítószerek kipróbálásának üteme. Az illegális szereket valaha használók életkora egyre csökken, hiszen a 16 éves korú lakosság az esetek mintegy harmadában próbált ki valamilyen illegális szert.

A prevenció helyzetét tekintve a szociális tárca évente mintegy 600-700 millió forintot fordít pályázati úton megelőző programokra a drogstratégiában meghatározott különböző prevenciók színtereken (például iskola, munkahely, szabadidő). 2001 óta működik egy, az iskolai színteret megcélzó, minisztériumok közötti együttműködésben megvalósuló (SZMM-OKM), támogatást biztosító pályázati rendszer, mely a közoktatási intézmények egészségfejlesztési-drogprevenciók tevékenységét segíti elő. 2003-óta folyik az Oktatási és Kulturális Minisztérium gondozásában az iskolai drogügyi koordinátorok akkreditált formában történő továbbképzése. Mindemellett

¹⁰² Szociális és Munkaügyi Minisztérium (SZMM) - *Jelentések a magyarországi kábítószerhelyzetről* - Elektronikus formában: <http://www.szmm.gov.hu/main.php?folderID=901> - Látogatva: 2008.08.24.

¹⁰³ SZMM: *A magyarországi kábítószer-helyzet rövid jellemzése* - Elektronikus formában: <http://www.szmm.gov.hu/main.php?folderID=13565&articleID=40245&ctag=articlist&iid=1> - Látogatva: 2008.08.24.

számos olyan, az iskolai keretekhez közvetlenül nem kötődő prevenció program működik az országban, amelyek az iskoláskorú populációt célozzák meg.

A 2005. évi rendőrségi és egészségügyi nyilvántartások alapján készült kutatás szerint a problémás drogfogyasztók száma mintegy 24000 főre volt becsülhető. Az intravénás drogfogyasztók számát 3941 becsülte a SZMM. Évente általában mintegy 14-15 ezer fő részesül egészségügyi ellátásban kábítószer-problémája miatt. A kezelésbe kerülő droghasználók között az utóbbi években enyhén emelkedő tendenciát mutat a heroin-használat, míg a beavatkozások zöme a kannabisz-használathoz kapcsolódik. A minisztérium rövid jellemzése kiemeli, hogy az a körülmény, hogy a heroin használók enyhén emelkedő számarányban jelennek meg az egészségügyi ellátórendszerben, nem jelenti a heroin használat terjedését általában a népességben. A rehabilitációs otthonok férőhelyeinek száma az elmúlt években jelentősen emelkedett, viszont még csak néhány specializált, a drogbetegeket komplex reintegrációját, reszocializációját megvalósító program működik az országban.¹⁰⁴

A hatályos Btk. a kábítószerrel való mindenfajta visszaélést bűncselekménynek minősíti. A keresleti és kínálati típusú magatartásformákat eltérő módon szabályozza. Enyhébb büntetést helyez kilátásba csekély mennyiségű kábítószerrel elkövetett bűncselekmény esetén. A kábítószerfüggőkre enyhébb szabályozás érvényes. A SZMM fontos fejleményként kiemeli, hogy a Btk. 2003. évi módosítása értelmében az elterelés jogintézménye mind a függők, mind pedig az alkalmi fogyasztók esetében hozzáférhetővé vált. Az elterelés a büntetőeljárás alternatívájaként jelentkezik. Az elterelést egyfelől egészségügyi intézmények - a függők, illetve a problémás szerhasználók esetében -, illetve megelőző-felvilágosító szolgáltatók - az alkalmi, nem problémás fogyasztók körében - nyújtják. Az elmúlt években dinamikus növekedett az elterelés különböző formáit igénybe vevő kliensek száma, a kezdeti 750-ről, 2007-re 4000 fölé.¹⁰⁵

Jó tudni, hogy a kábítószer-fogyasztással közvetlenül összefüggő halálozási statisztikákban sereghajtók vagyunk Európában. Évente mintegy 9000-en veszítik életüket az Európai Unió tagállamaiban és Norvégiában túladagolás, mérgezés, illetve az úgynevezett hirtelen droghalál következtében. A kábítószeres halálozás mértékét a lakosság számára vetítve láthatjuk, hogy ez az arány a különböző országokban eltérően

¹⁰⁴ SZMM: *A magyarországi kábítószer-helyzet rövid jellemzése*

¹⁰⁵ U.o.

alakul. Míg Magyarországon az arány 2,5 fő/millió lakos, addig 50 fő/millió lakos Észtországban.¹⁰⁶ Az augusztus elején bekövetkezett kábítószer-fogyasztással kapcsolatos haláleset sorozat¹⁰⁷ ellenére az utóbbi években kifejezetten csökkent a kábítószer-használat következtében elhunytak száma Magyarországon (míg 1996-ban 52-en haltak meg így, 2004-ben 34-en, 2005-ben 28-an, 2006-ban már csak 25-en). Természetesen azért még lenne mit tenni a biztonságos szerhasználat terén, a statisztika javítása érdekében. Több országban például működnek úgynevezett biztonságos injektáló szobák, ahol steril felszerelést biztosítanak a szerhasználóknak, és túladagolás vagy egyéb komplikáció esetén azonnal közbeléphet az egészségügyi szakszemélyzet. Nálunk egyelőre még nincs ilyen.¹⁰⁸ „A drogproblémára nem lehet gyors és látványos megoldást találni, s e téren hazánkban inkább visszalépés történt.”¹⁰⁹

Az elmúlt évek tapasztalatai alapján növekedni látszik a kokain-kereskedelem Magyarországon. 2004-ben 100 kilogrammot foglaltak le belőle és a külföldi hatóságok is megerősítették, hogy lassan tranzitországgá válunk a kokain-kereskedelemben. Az évek során az a gyakorlat alakult ki, hogy Magyarországra léptetik be az árut, és az Európai Unión belüli enyhébb vámellenőrzést használják ki. A Magyarországra irányuló kokaincsempészet visszaszorítása érdekében a magyar hatóságok szorosabb kapcsolatot építettek ki a latin-amerikai hatóságokkal, már csak azért is, mert egyre gyakrabban jelennek meg magyar állampolgárok elkövetőként az ottani lefoglalásoknál.¹¹⁰

A magyar kábítószer-ellenes politika alaptételeit az Országgyűlés által 2000 decemberében elfogadott *Nemzeti Stratégia a kábítószer-probléma visszaszorítására*¹¹¹, valamint a *Kormány 1094/2007. (XII.5) Korm. határozata a kábítószer-probléma*

¹⁰⁶ SZMM: *A kábítószer okozta közvetlen halálozások okai és az annak elkerülése érdekében alkalmazható intervenciók* - <http://www.szmm.gov.hu/main.php?folderID=13565&ctag=articlelist&iid=1&articleID=40386> - Látogatva: 2008.09.09.

¹⁰⁷ 2008 augusztusának elején alig két hét leforgása alatt kilenc kábítószerfüggő halt meg Magyarországon, az áldozatok valószínűleg a megszokottnál tisztább, ezért erősebb heroint használtak, illetve gyógyszerrel, alkohollal súlyosbították a hatást. - Sümei Noémi: *Aranylövés* - in.: *Heti Válasz*, VIII. évfolyam, 2008/33. szám - 54-55.o. - Elektronikus formában: <http://www.hetivalasz.hu/cikk/0808/aranyloves> - Látogatva: 2008.09.04.

¹⁰⁸ FigyelőNet: *Heroin, amikor a minőség öl* - 2008. augusztus 6. - http://www.fn.hu/belfold/20080805/heroin_amikor_minoseg_ol/ - Látogatva: 2008.09.01.

¹⁰⁹ Sümei Noémi: *Aranylövés* - 54-55.o.
¹¹⁰ hvg.hu: *Megduplázódott kábítószeres eljárások, növekvő kokainpiac* - 2005. március 02. - <http://hvg.hu/itthon/20050302drog2004.aspx> - Látogatva: 2008.09.25.

¹¹¹ Nemzeti Stratégia a kábítószer-probléma visszaszorítására – OGY, 2000. december – Elektronikus formában: <http://www.szmm.gov.hu/download.php?ctag=download&docID=315> - Letöltve: 2008.09.02.

visszaszorításáról szóló nemzeti stratégiai program céljainak végrehajtásával kapcsolatos kormányzati feladatokról¹¹² című dokumentumok rögzítették. A Kormány határozata pontosan meghatározza a stratégiai program céljainak végrehajtásával kapcsolatos kormányzati feladatokat, továbbá felelősöket és határidőt is megjelöl. Én a következőket emelném ki a sok közül:

1. A szórakozók hazajutását megkönnyítő közlekedési szolgáltatások minimumfeltételeinek kidolgozása, annak érdekében, hogy kevesebb legyen a diszkóbaleset.
2. A Kábítószer Egyeztető Fórumok működésének biztosítása.
3. Az Európai Unióval összhangban álló kutatások elvégzése a kábítószer-fogyasztói szokásokról.
4. Drogmegelőzési Egészségfejlesztési Akkreditációs Bizottság felállítása.
5. A prevenció programokra vonatkozó egységes minőségbiztosítási rendszer kidolgozása.
6. Annak biztosítása, hogy 2008-2009-ben az egészségfejlesztő és drogprevenció programok elérjék a közoktatási intézmények 5-11. évfolyamán tanuló fiatalok legalább 30%-át (mintegy 100 000 tanulót), a 2010. évtől kezdődően pedig a teljes célcsoportot, azaz minden 5-8. évfolyamon tanulót (körülbelül 427 000 főt). Ehhez 500 millió Ft többlet költségvetési forrást biztosítanak.
7. A munkahelyi drogpolitikai irányelvek kidolgozása, a Drogmentes Munkahely Program kiszélesítése.
8. A reszocializációs és szociális támogató rendszerek továbbfejlesztése.
9. A hátrányos helyzetű személyeket elérni kívánó, elsősorban a prevenciót, illetve a gyógyítást célzó pályázati programok kidolgozása.
10. A súlyos kábítószer-problémákkal küzdők részére az ambuláns ellátások területi lefedettségének javítása.
11. A kábítószer-függő személyek rehabilitációs ellátásának teljes körű finanszírozása feltételrendszerének kidolgozása.
12. A kábítószer-kérdéssel kapcsolatos képzések támogatása.¹¹³

A tárgyalt határozatban foglalt feladatok végrehajtásáról az érintett tárcák évente beszámolnak a *Kábítószerügyi Koordinációs Bizottságnak*, amelyet a Kormány a kábítószer-probléma visszaszorítása érdekében készített nemzeti stratégiai program

¹¹² A Kormány 1094/2007. (XII.5) Korm. határozata a kábítószer-probléma visszaszorításáról szóló nemzeti stratégiai program céljainak végrehajtásával kapcsolatos kormányzati feladatokról - Elektronikus formában: <http://www.szmm.gov.hu/download.php?ctag=download&docID=15338> - Letöltve: 2008.09.02.

¹¹³ Lásd bővebben: a Kormány 1094/2007. (XII.5) Korm. határozata a kábítószer-probléma visszaszorításáról szóló nemzeti stratégiai program céljainak végrehajtásával kapcsolatos kormányzati feladatokról.

végrehajtásának elősegítése, valamint a minisztériumok és országos hatáskörű szervek kábítószerüggyel kapcsolatos tevékenységének összehangolása érdekében működtet.

6. Politikai és szociális károk

A kábítószer-kereskedelem és a szervezett bűnözés fenyegetései, valamint a jelenlegi drog ellenes stratégiák kudarca ugyanazon érme két oldala. A kábítószer-kereskedelem a jogállamiságot, a biztonságot és a stabilitást fenyegeti Latin-Amerikában. A drogstratégiák hatástalannak bizonyultak a féltéken, semleges megfigyelők, politikusok és rendőrfőnökök szerint egyaránt. Mindazonáltal a politikák nagyrészt változatlanok maradtak. Több mint egy évtized kitartó erőfeszítése után a kokaintermelést még mindig nem sikerült csökkenteni az Andok régió három forrás-országában, a kereskedő szervezetek tovább terjeszkedtek, hogy elláthassák a világ két legnagyobb piacát, az Egyesült Államokban és Európában, valamint Brazília, Argentína, Chile és Uruguay növekvő piacait.¹¹⁴

A bűnszervezetek az emberi életre, a társadalomban és intézményeiben okozott károokra való tekintet nélkül, az ellenük tett intézkedésekhez gyorsan alkalmazkodva működtetik nemzetközi hálózatukat. A kereskedési módok és útvonalak folyamatosan változnak, csakúgy mint a szervezeti struktúrák. Ha egy szervezet fejét elfogják és kiadják az Egyesült Államoknak, esetleg megölik a versenytársak vagy a biztonsági erők, máris mások lépnek a helyébe. A kábítószer-kereskedelem és a hozzá kapcsolódó szervezett bűnözés Latin-Amerika intézményeit, politikai rendszereit és társadalmait sújtja. Míg a nemzeti költségvetésekből hatalmas pénzösszegeket szentelnek a kábítószerellenes harcnak, az állami intézmények erőtlenek a kábítószer-hálózatok beépült emberei, a megvesztegetések és megfenyegetések miatt. Kolumbia fegyveres konfliktusait, valamint Bolívia és Peru szociális tüntetéseinek nagy részét a kokainból származó profit hajtja, a nagyobb városokban egyre romlik a biztonság. Miután évtizedek óta küzdenek a civil demokrácia létrehozásával, az autoriter, diktatórikus uralom leváltásával, egyes országok polgárai üdvözlik a közbiztonság militarizálódását.¹¹⁵

¹¹⁴ ICG: *Latin American Drugs II: Improving Policy and Reducing Harm* - 35.o.

¹¹⁵ U.o.

6.1. Az intézmények és a demokrácia működésének aláásása

Amerikában a kereskedő szervezetek emberei folyamatosan épülnek be bíróságokra és a rendőrséghez, bár különböző mértékben. Korrupt hivatalnokok vannak minden szinten, akik bemocskolják a nemzeti választásokat. Ebben különösen érintett Kolumbia, Mexikó, Venezuela és Haiti, de ugyanez a séma működik több déli országban, az Andok régióban, a Karibi-térségben és Közép-Amerikában. Kolumbia évtizedes fegyveres konfliktusát világos, hogy a kábítószer-kereskedelemből tartják fenn. Mexikóban, Venezuelában és Haitin a bűnszervezetek igen komoly befolyással vannak az intézmények működésére és a politika alakítására.¹¹⁶

Mexikónak hosszú korrupciós és bűnözői beépülési története van. Volt, amikor a rendőrség minden szinten támadható volt, de a katonai és állami vezetők, valamint a szövetségi kormány tagjai szintén érintettek voltak a botrányokban. Az 1990-es évek konszolidációja óta a nagyobb kartellek masszív kokainkereskedésbe kezdtek az USA irányába, ehhez biztosították az útvonalakat az északi határ felé, és a tranzitpontokat Nuevo Laredo, Ciudad Juárez és Tijuana városaiban. Mindezt rendőrök lefizetésével, az ellenálló hivatalnokok megfélemlítésével vagy megölésével érték el. A politikai eljárást csak ritkán próbálták meg befolyásolni, mivel könnyebb volt valakit egyszer megvesztegetni az irodájában. A politikusok sok esetben szemet hunytak a kereskedelem fölött, hogy a saját területeiken minimális szinten tartsák az erőszakot. A mai állapotokat jól tükrözik a 2008 májusának elején történt mexikói leszámolások, melyekben brutálisan kivégezték a rendőrfőnök helyettesét, majd nem egészen egy héttel később az egy hónapja kinevezett rendőrfőnököt is. Valószínű, hogy a drogmaffia állt a gyilkosságok hátterében, hiszen a rendőrfőnök országos szinten koordinálta a kábítószer-kereskedők elleni akciókat.¹¹⁷

Venezuelában annyiban más a helyzet, hogy a kereskedelem terjedése nem járt együtt erős helyi drogszervezetek felemelkedésével. A kereskedelem nagy részét kolumbiai csoportok végzik venezuelai munkatársakkal. Eddig nem mutatkoztak érdekeltnek az állami intézmények irányításában vagy a politikai folyamatra irányuló nyomásgyakorlásban, de kihasználnak két tényezőt: a Chávez-kormánynak az ellenzékekkel és az USA-val vívott harcát „a 21. század szocializmusának” felépítéséért,

¹¹⁶ ICG: *Latin American Drugs II: Improving Policy and Reducing Harm* - 35-36.o.

¹¹⁷ Havas Iván: *Brutális kivégzés, Drogmaffia ölethette meg a mexikói rendőrfőnököt* - in.: *Magyar Nemzet*, LXXI. évfolyam, 127. szám, budapesti kiadás - 2008. május 10. szombat - 18.o. - Elektronikus formában: <http://www.mno.hu/portal/559591> - Látogatva: 2008.09.19.

az ezzel járó erős zsarnoki és antidemokratikus elemeket, a rendőrség és a hadsereg csökkenő felelősségre vonhatóságát; valamint az olaj hajtotta gazdasági növekedést, ami megnehezíti a pénzmosás elleni műveleteket a bankokban és pénzintézetekben.¹¹⁸

A venezuelai és a kolumbiai kereskedők egyaránt könnyen kihasználták az intézmények gyengeségeit és a politikai kavargást. A hatóságokat azzal vádolják, hogy szemet hunynak a FARC-nak az országban folytatott tevékenységei felett, és hogy a legcsekélyebb mértékben sincs a drogkereskedelem elleni fellépés megfelelő következetességgel és erővel megoldva.¹¹⁹

A kereskedelem közvetlenül hat Haiti krónikusan beteg intézményeire és törekeny demokráciájára, ami hozzájárul az instabil fennmaradásához. Az állam gyengeségének köszönhetően a helyi és Latin-amerikai bűnszervezetek (főleg kolumbiaiak és dominikaiak) lényegében tetszés szerint szállíthatják a kokaint, valamint viszonylag könnyen hozzáférhetnek a politikai osztály, az igazságügyi rendszer és a rendőrség néhány tagjához. Az előző években gyakoriak voltak a letartóztatások a politikusok és a rendőrtisztek között is, korrupciós és drogkereskedelemmel kapcsolatos ügyekben is.

Kolumbia különleges, mivel a korábbi félkatonai szervezete, az AUC és új illegális utódcsoportjai,¹²⁰ mint a lázadó FARC és az ELN szorosan kötődnek a kokaintermeléshez és kereskedelemhez, drogszervezetek és közben fegyveres konfliktusok szereplői is egyben. A két gerillacsoport arra törekszik, hogy fegyveres konfliktusok szításával forgassa fel a politikai- és intézményrendszert, törekvéseik nagy részét a kereskedelemről származó jövedelemből finanszírozza.¹²¹

A fegyveres csoportok igyekeznek megszerezni a fegyver- és drogkereskedelem fő folyosói és azok lakói fölötti ellenőrzést, és gyakran működnek együtt ideiglenesen más bűnszervezetekkel. A lázadók beépültek az állami intézményekhez, így közeli kapcsolatot alakítottak ki a regionális politikai és gazdasági elittel. Úgynevezett „parapolíticát” folytatnak, a jelöltek anyagi támogatásával, az ellenfelek

¹¹⁸ ICG: *Latin American Drugs II: Improving Policy and Reducing Harm* - 36.o.

¹¹⁹ John Carlin: *El narcosantuario de las FARC* - in.: *El País* - 16 December 2007 - Elektronikus formában:
http://www.elpais.com/articulo/reportajes/narcosantuario/FARC/elpepusocdmg/20071216elpdmgrep_1/Tes - Látogatva: 2008.09.16 - Chávez elnök rá akarta beszélni a nemzetközi közösséget, hogy távolítsa el a FARC-ot és a kisebb kolumbiai lázadó csoportot, az ELN-t a nemzetközi terroristalistákról.

¹²⁰ Lásd bővebben: ICG: *Colombia's New Armed Groups* - Latin America Report N°20, 10 May 2007 - Elektronikus formában:
http://www.crisisgroup.org/library/documents/latin_america/20_colombia_s_new_armed_groups.pdf - Letöltve: 2008.09.10.

¹²¹ ICG: *Latin American Drugs II: Improving Policy and Reducing Harm* - 37.o.

megfélemlítésével és az állami hírszerző ügynökségekhez való beépüléssel.¹²² Bár Kolumbia intézményei erősebbek, mint a régió más országaié, a fegyveres csoportok tevékenysége érezhető hatással volt a demokratikus politikai folyamatra, ami az önkormányzati választásokba való beavatkozással tükröződött vissza.

Fel kell tenni a kérdést, hogy vajon a kábítószerellenes politikák hozzájárultak-e ezekben az országokban az állami intézmények és a demokratikus politikai folyamat erősítéséhez, vagy éppen ellenkezőleg, nem kívánt eredményre vezettek. Természetesen a biztonság növelése és a bűnözés visszaszorítása egy kormányzat fő feladatai közé tartozik, de a biztonság, amely nehezen meghatározható, és a kereskedelem elleni harc, amely hatástalan volt, nem kellene az erősebb állami intézmények és a demokrácia építésének kárára lennie. Erős demokráciák sokkal tartósabb eredményeket tudnak elérni a bűnözés ellen, mint a gyenge vagy korrupt államok, vagy azok, amelyek az emberi jogokat nem tartják tiszteletben. Uribe és Calderón elnökök a militarizált, biztonságközpontú megközelítése az üzérkedés, a szervezett bűnözés és a fegyveres csoportok megfékezéséről az emberjogi erőszak komoly kockázatát hordozza magában, amely alááshatja az állampolgároknak a kormányukba vetett hitét.¹²³

A jelentőségteljes kábítószerellenes politikák hiánya Venezuelában és a képességek hiánya Haitin különböző típusú problémákat mutatnak. Előbbiben egyre növekszik a kereskedelem mértéke, míg utóbbiban folyamatosan aláássák a stabilizációs és fejlesztési erőfeszítéseket. Mindkettő esetében elengedhetetlen a drogellenes rendelkezések növelése, Haitinek különösen fontos, hogy együttműködjön a szomszédaival a régióban, valamint az Egyesült Államokkal és Európával. Két DEA¹²⁴ helikopternek gyakorlatilag sikerült megakadályoznia a Haitibe irányuló drogszállításokat; az USA-nak folyamatosan ott kellene állomásoztatnia őket, amíg egy alkalmas haiti erőt nem képeznek ki; ebben partner lehetne a MINUSTAH¹²⁵. Venezuela azon célja, hogy egy önálló kábítószerellenes képességre tegyen szert, a kereskedelem természetének tekintetében illuzórikusnak nevezhető. Az USA-val és Kolumbiával (valamint néhány EU tagállammal, mint például Spanyolország) folytatott

¹²² A „parapolítica” kifejezést a kormányon lévő koalíciós politikai pártok bizonyos tagjai és a paramilitáris szervezetek közti kapcsolatra használják Kolumbiában. 2007-ben botrány tört ki, mikor korábbi félkatonai szervezetek vezetői együttműködő politikusokat neveztek meg, az ügyből bírósági per lett, végül több mint egy tucat politikus végezte rács mögött. - ICG: *Latin American Drugs II: Improving Policy and Reducing Harm* - 37.o.

¹²³ U.o.

¹²⁴ DEA - *Drug Enforcement Administration* (Drogmegelőzési Hivatal): Az USA-ban alapított és ott működő szövetségi szintű nemzeti szervezet.

¹²⁵ United Nations Stabilization Mission in Haiti

együttműködése óta ez jelenleg szinte lehetetlen, a politikai-ideológiai vízvonalat a kábítószerellenes politikák között át kell hidalni.

6.2. Fegyveres és civil konfliktusok gerjesztése

Kolumbiában a fegyveres konfliktusok egyre inkább összekapcsolhatók a kábítószer-kereskedelemmel. A kereskedő szervezetek számíthatnak a különböző illegális fegyveres csoportok támogatására. A műveleteik biztonságához szükséges adósságbehajtás és megfélemlítések alkalmazásáról majdnem teljesen lemondtak. Egyes kereskedők még foglalkoznak kokain-kristályosítással, de a kokaultetvények, a farmerek és az előállítás nagyrészt a lázadó csoportok, különösen a FARC és az új illegális csoportok ellenőrzése alatt áll. Nem ritka az együttműködés lázadók, új fegyveres csoportok és kereskedők között. Az Uribe adminisztráció „Demokratikus biztonságpolitikája” (Democratic Security Policy) hatalmas erőforrásokat különít el a FARC katonai legyőzésére és a kábítószer-finanszírozó tevékenységeinek megfékezésére.¹²⁶

Perunak növekvő problémát jelentenek a Fényes Ösvény maradványai és egyéb fegyveres csoportok, amelyek biztonságot nyújtanak a kokain előállításához és a Csendes-óceán felé tartó szállításokhoz. García elnök 2006-os hivatalba lépése után pár hónappal kormánya bejelentett egy vidékfejlesztési tervet, de a növekvő erőszak a hivatalnokok ellen inkább a hadsereg és a rendőrség költségvetésének növelésére ösztönözte a kormányt, hogy harcolhasson a drog-terrorizmus ellen, mindezt az átfogó vidékfejlesztés kárára.¹²⁷

A bűnszövetkezetek közti felségterületi háborúk, hogy ki ellenőrizhesse a drogelosztást, utcai erőszakhoz vezetnek Venezuela, Brazília és Argentína nagyvárosaiban. A fegyveres csoportok illegális tevékenységeket folytatnak és egy kis hozzáféréssel a kormányzati erőforrásokhoz kényszerítő ellenőrzést fejthetnek ki Caracas nyomornegyedei fölött, amíg a Rio de Janeiro nyomornegyedeiben végrehajtott katonai műveletek csak kevésbé járulnak hozzá a lakosság biztonságához, amely így a hatóságok által tűnhet fenyegetettnek.

Mexikóban legalább 2000-en haltak már meg 2008-ban a kábítószerhez kapcsolható erőszak következtében. Felipe Calderón, mexikói elnök több ezer katonát és rendőrt vezényelt az ország legerőszakosabb területeire, de eddig nem sikerült javítani a

¹²⁶ ICG: *Latin American Drugs II: Improving Policy and Reducing Harm* - 37.o.

¹²⁷ U.o. 38.o.

helyzetben. A szervezett bűnözés ma Mexikó legnagyobb problémája, amellyel szemben nemzetközi együttműködés nélkül lehetetlen felvenni a harcot.¹²⁸ Az Egyesült Államok számára nagyon fontos, hogy határai mentén biztonság uralkodjon. Mexikó ezért prioritást élvez kül- és biztonságpolitikájában, hiszen annak területéről az USA-ba is áttérjedhet az utóbbi időszakban egyre intenzívebbé váló erőszak- és bűnözési hullám. Ennek megfelelően 2008 októberében Condoleezza Rice amerikai külügyminiszter mexikói látogatása alkalmával megerősítette, hogy az Egyesült Államok évi 400 millió dollár segílyt fog biztosítani déli szomszédjának az elkövetkezendő három évben az úgynevezett „Méridai Kezdeményezés”¹²⁹ keretében, valamint ígéretet tett a többdimenziójú együttműködés állandó formálására és folyamatos megvalósítására.¹³⁰

6.3. A helyi kormányzati hatalom és a fejlődés gyengítése

Kolumbia kábítószer-kereskedői egyre inkább igyekeztek olyan területeken berendezkedni, ahol jól meghúzhatták magukat. Az ország vidéki régiói általában olyan helyek voltak, ahol a privát érdekek – törvényes vagy törvénytelen, gazdasági vagy politikai – hasznára vált az erős államjelenlét hiánya. Ennek a szerencsétlen helyzetnek a megváltoztatása érdekében az Uribe adminisztráció arra koncentrált, hogy visszanyerje az erő használata fölötti monopóliumot ezeken a területeken. Ezt idézi a biztonsági erők jelenléte a legtöbb városban és faluban, ami egy fontos előrelépés a regionális kormányzás erősítésének útján. Mindazonáltal gyakran hiányolható a szociális és gazdasági ügynökségek állandó jelenléte és programjaik. Amíg az illegális fegyveres (félkatonai és lázadó) csoportok és a helyi politikai elit, valamint a kereskedők és a korábbi félkatonai szervezetek és a lázadók közötti kapcsolatok feltárásának terén sikert könyvelhettek el, az állam képtelennek bizonyult a zsarolások és csalások felfedésében. Amíg a helyi elitek igyekeznek tartózkodni az új illegális fegyveres csoportokkal való nyílt összejátszástól és többé nem pénzelik a paramilitáris szervezeteket, a kereskedők továbbra is kisajátítják a kiszorított farmerek földjeit.¹³¹

¹²⁸ Kitekintő.hu: *Drogdílerok harca Mexikóban* - 2008. augusztus 17. -

http://kitekinto.hu/amerika/2008/08/17/drogdilerek_harca_mexikoban - Látogatva: 2008.10.02.

¹²⁹ A multilaterális program célja a szervezett bűnözés és kábítószer-kereskedelem visszaszorítása Mexikóban, Közép-Amerikában és a Dominikai Köztársaságban. A segélycsomag több mint másfél milliárd dollárnyi anyagi segílységet jelent a latin-amerikai államok számára.

¹³⁰ Kitekintő.hu: *Rice Mexikóban: Drogellenes összefogás* - 2008. október 26. -

http://kitekinto.hu/amerika/2008/10/26/rice_mexikoban_drogellenes_osszefogas/ - Látogatva: 2008.10.26.

¹³¹ ICG: *Latin American Drugs II: Improving Policy and Reducing Harm* - 38.o.

A kereskedelem és a drogellenes politikák végrehajtásának átláthatatlansága a helyi társadalmi és közösségi szövet kopását eredményezte. Az erőszak, a korrupció, a vevőkör rendszerek és a borzalmas gazdasági körülmények nagyban hozzájárultak a lakosságnak a droggal kapcsolatos tevékenységekbe vetett bizalmának növekedéséhez. Egyes területeken a kábítószer-termelés az egyetlen módja a létfenntartásnak. A farmerek, fiatal férfiak és nők hajlanak a kokainültetvények gondozására, a kokain előállítására és a szállítására, mivel sokuk számára ez az egyetlen járható út az életben maradáshoz.¹³²

Az 1990-es évek végén és a 2000-es évek elején a Dignidad terv kemény kínálat-csökkentési irányvonalai minimálisra csökkentették Bolívia mértéktelen kokainültetvényeinek számát, de a társadalom ezért magas árat fizetett. Az így elidegenített jól szervezett kokatermelő szakszervezetek a bennszülött és szegény többségen vezették le elégedetlenségüket. Évekig masszív menetelések és sztrájkok bénították meg az országot, ma meg már szimbiotikus kapcsolat van a kormány és a kokatermelők között. Valójában a termelők határozzák meg a kormány napirendi pontjait.¹³³

Peruban a Fényes Ösvény újabb felbukkanása a katonai kiadások emelését igényelheti, ami tovább feszítené a szegény régiók korlátozott költségvetését. A kokatermelőkkel ápolt kapcsolatnak már így is ártottak az ellentmondó kormányzati lépések. A kormányról úgy tartják, hogy azért igyekszik növelni az erőszakos kiirtásokat, hogy elkerülje az esetleges problémákat az amerikai Kongresszussal a szabad-kereskedelmi megállapodással kapcsolatban. Ugyanakkor azzal vádolták meg, hogy nem tartja be az aláírt megállapodásokat, tüntetésekre és sztrájkokra buzdít. Néhány hivatalnok úgy véli, hogy a kereskedelem legyőzhető a megosztott kokatermelők mozgásterének korlátozásával. A kormány elutasította a termelők ismételt követeléseit, hogy a legális kokatermelést válasszák el a kereskedelemtől.

Venezuelában a fegyveres erők lehetséges reformjai fölötti bizonytalanság, a rendőrségi reform vánszorgása, a hatásos koordináció hiánya a bűnüldözési szolgálatok között, egyre inkább a növekvő bűnözés, a kábítószer kereskedelem, az erőszak és a korrupció visszaszorításától való kormányzati vonakodást jelzik. Míg a regionális és helyi rendőrség számára juttatott elégtelen erőforrások a központi kormányzat szándékos, ellenzéki politikusok pozícióit gyengítő kísérletként könyvelhető el, az

¹³² ICG: *Latin American Drugs II: Improving Policy and Reducing Harm* - 39.o.

¹³³ U.o.

ellenzék attól tart, hogy Chávez kormánya egy egyesített nemzeti rendőri erőt elnyomásra használna fel. A drogellenes erőfeszítések központosítása pozitív lépés volt, de a kormánynak vállalnia kellene egy olyan a biztonsági szektort érintő reformot, amely jobb koordinációt biztosítana a hadsereg és a különféle rendőri erők között, valamint civil demokratikus felügyeletet (civil-kontroll) minden biztonsági erő fölött.¹³⁴

6.4. A nemzetközi együttműködés akadályozása

A kábítószer kereskedelem és az azzal kapcsolatos bűncselekmények terjedése Latin-Amerikában és a Karibi térségben még nem kényszerítették ki a kínálatcsökkentő stratégiák felülvizsgálatát. A nagyobb változtatás eleve ki van zárva, mivel az az eddigi nehéz pénzügyi és politikai befektetés évei utáni vereség elismerésével volna egyenlő. Ebben a gondolkodásban főként amerikai nézetek uralkodnak, és ezt visszhangozzák a kormányok Kolumbiában, Mexikóban és Peruban. Azok a javaslatok, hogy kisebb módosításokkal folytassák a Kolumbia Tervet és koncentráljanak a keskeny hatósági célokra, illusztrálják a politikusok azon eltökéltségét, hogy maradjanak egy olyan úton, ami végül sem a kokaművelést, sem a kokaintermelést, sem a kereskedést, sem a fogyasztást nem csökkenti.¹³⁵

A hagyományos kábítószerellenes közösségek rugalmatlansága kiszélesítette az Egyesült Államok és az Európai Unió közötti rést az (elsősorban európai) alternatív stratégiák kapcsán, a kokainfogyasztás és a kínálat csökkentéséről, amit illetően Washington még mindig a kiirtást tartja elsődlegesnek. Ez a megosztottság főleg a probléma különböző felfogásainak köszönhető: az USA-ban a kábítószerket még mindig hatósági problémaként látják és kezelik; sok európai politikus próbálja ráébreszteni őket, hogy ez sokkal inkább közegészségügyi probléma. A politikai és ideológiai megfontolások szintén szerepet játszanak. Szeptember 11-e óta az USA a terrorizmus ellen globális háborúját összekapcsolta a kábítószer elleni harccal a narkó-terrorizmus (narco-terrorism) fogalmának a nemzetbiztonsági fenyegetések közé sorolásával. Kolumbia átvette ezt az új fogalmat, amely a mexikói és a perui értekezésekben is megjelent. Az EU és legtöbb tagállama, valamint Bolívia, Brazília, Ecuador, Chile, és Argentína baloldali vagy bal-közép kormányai vagy vonakodnak az átvételétől, vagy ellenzik. Venezuela ennél messzebbre ment, ugyanis megszüntette az

¹³⁴ ICG: *Latin American Drugs II: Improving Policy and Reducing Harm* - 39.o.

¹³⁵ U.o. 39-40.o.

együttműködést Kolumbiával és az Egyesült Államokkal, főleg politikai szinten, az üzérkedés és a bűnözés gyors terjedése ellenére.

A kábítószerellenes politikai megosztottság nagyon kontraproduktívnak tekintendő. Az emelkedő társadalmi nyomásnak, különösen Latin-Amerika államaiban, de az Egyesült Államokban és Európában is, új erőfeszítést kellene generálnia egy azonnali közmegegyezéshez, hogy sokkal nagyobb politikai kohézió legyen elérhető Latin-Amerikán belül éppúgy, mint Európa és az USA között.¹³⁶

7. Mi a megoldás?

A kokainprobléma témáját boncolgatva elkerülhetetlenül felmerül a kérdés, látván hogy az eddig megtett intézkedések nem igazán jártak eredménnyel, mégis mivel lehetne gátat vetni a drogkereskedelemnek? Mi a megoldás? Esetleg a törvények szigorítása? Talán sok államban elég lenne a meglévő törvények betartatása. Vagy talán a minél szélesebb körű felvilágosítás is megtenné? Egy biztos: amíg van kereslet, mindig lesz valaki, aki kész kiszolgálni a vásárlót. Az üldöző hadjáratok tulajdonképpen csak egy dolgot érnek el: magasan tartják az árakat. George Jung szerint, aki az 1970-es és 1980-as évek legnagyobb kokain-exportőre volt az Egyesült Államokban, egyenesen „a drog elleni háború miatt lett a drog olyan nagy szörnyeteg”.¹³⁷

Latin-Amerikában sokszor kétségtelenül semmilyen növény nem hoz annyi profitot, mint a koka, így nehéz más alternatívát nyújtani a földművelőknek. Viszont ha csökkenne az ára, a termelők végül önszántukból átállnának más növények termesztésére. De hogyan lehetne csökkenteni a koka árát? Ha megtiltanák a finomításhoz használt vegyszerek és a kokalevél szállítását, hamarosan zuhanna a levél ára. Így volna esély az alternatív termények bevezetésére. Legalábbis így gondolták az alternatív fejlesztési hivatalban. Mindehhez szerintük a rendőrség határozott fellépésére lett volna szükség. (De mégis, hogyan korlátozhatnák, hogy a termelők hétköznapi vegyszerekhez és anyagokhoz jussanak hozzá? Egyszerűen lehetetlen, hiszen csak ipari mennyiségben szúr szemet bárkinek ezen anyagok beszerzése.) A rendőrség erre azzal reagált, hogy ők csak akkor lesznek képesek felszámolni az illegális kereskedelmet, ha a termelők előtt más alternatíva is áll, mint a koka. Lényegében tehát a végeredmény az lett, hogy míg a felek egymásra mutogatnak, a kereskedelem virágzik.¹³⁸

¹³⁶ ICG: *Latin American Drugs II: Improving Policy and Reducing Harm* - 40.o.

¹³⁷ Dominic Streatfeild: *Kokain* - 517.o.

¹³⁸ U.o. 449-450.o.

Peruban az ezredfordulón egy olyan lehetőség is felmerült, hogy az erdők visszatelepítése esetleg jó alternatívát jelenthetne a kokaművelők számára. Sokkal olcsóbb lenne, rengeteg munkahelyet teremtenének vele, ráadásul még exportterméket is biztosítana az országnak. Egy ilyen terv végrehajtásához azonban nincsenek meg a megfelelő szakemberek, akik ismerik a földet és a mezőgazdaságot. A másik ok, hogy a kormányok olyan sűrűn jönnek-mennek, hogy így senki sem gondolkodik néhány évnél hosszabb távlatokban. A dolgoknak nincsenek felelősei, ezért senki sem vágná bele egy újraerdősítési programba, az egyetlen olyan kezdeményezésbe, amely egyszerre orvosolhatná a környezeti károkat, és elegendő jövedelmet biztosíthatna ahhoz, hogy a földművesek elfelejtsék a kokát.¹³⁹

A nyolcvanas és kilencvenes években kiderült, hogy sem az ültetvényirtások, sem a különböző alternatív fejlesztési programok nem vezetnek eredményre. A koka az egyetlen olyan növény, amit a Latin-Amerikában uralkodó körülmények között valóban megéri termesztani. Egy évben többször is learatható, 20-30 évig is megterem, jó a tűrőképessége. Más növények sokkal több törődést kívánának a megművelőtől, egy évben csak egyszer arathatják le a termést, amit ráadásul valószínűleg eladni sem tudnának, mert nincs vagy nem olyan jó a piaca, mint a kokának. Akik megpróbáltak átváltani más növényre, azok is előbb-utóbb újra kokát termesztettek. Sokan, akik belevágtak, előbb-utóbb a csőd szélére jutottak, a támogatásként kapott hitelt is csak a koka termesztéséből tudták visszafizetni. Amikor a kokainról van szó, semmi sem az, aminek látszik. Nagyon nehéz helyesen megbecsülni a termelést, ráadásul a drogok elleni háború tele van csúsztatásokkal.

A kereslet kapcsán Dominic Streatfeild könyvében rátapint a kokainprobléma lényegére, arra hogy az emberek szeretik mindenféle szerekkel bombázni az agyukat, mert az jó. *„Az emberek mindig is keresték, és meg is találták a lehetőségét, hogy kiszakadjanak a mindennapok szürke, unalmas és kínzóan örömtelen valóságából. Hogy átlépjenek egy tér és idő nélküli dimenzióba, az alvás vagy extázis örökkévalóságába, a mennyekbe vagy a rémlátomások poklába.”*¹⁴⁰ Az emberek szeretik a drogokat. Cigarettaízhatunk, kávéízhatunk, leguríthatunk pár unicumot, a végeredmény ugyanaz:

¹³⁹ Dominic Streatfeild: *Kokain* - 453.o.

¹⁴⁰ Aldous Huxley: *Treatise on Drugs* (Értekezés a drogokról, 1931), idézi Dominic Streatfeild: *Kokain* - 512.o.

drogokat használunk. Mindig is ezt csináltuk, és valószínűleg mindig is ezt fogjuk csinálni.¹⁴¹

A kokain kellemes, ezért az emberek szeretik. A kokain – még ha illegális is – egyszerű fogyasztási cikk. Ha meg akarjuk állítani a kereskedelmet, ki kell deríteni, mi mozgatja a piacot. A kokainpiacot pedig – mint minden más piacot – a kereslet és a kínálat mozgatja.

A kokain is a piac törvényeinek megfelelően viselkedik. Ezért egyre többen gondolják úgy, hogy tulajdonképpen az egyetlen igazi megoldás a kereskedelem megfékezésére a legalizálás lenne. Tudom, szerintem is elég merész gondolat, de gondoljunk csak bele: a legalizálás után a kokain már nem lenne olyan értékes. A mai napig mesterségesen tartják magasán az árakat. Amíg tiltva van és nagy üzletet jelent, mindig lesz, aki árulja. A Dominic Streatfeild által meginterjúvolt drogkereskedők és Milton Friedmann Nobel-díjas közgazdász szerint is legalizálni kellene a szert.

Jack Cole egykori amerikai rendőrtiszt, aki korábban New Jerseyben beépített ügynökként a drogcsoportnak dolgozott, 2007-ben az origo internetes portálnak adott interjújában elmondta: azt vallja, hogy a tiltással nem lehet küzdeni a kábítószer ellen.¹⁴² Szerinte minél veszélyesebb egy drog, annál inkább legalizálni kell, hogy ellenőrzött és szabályozott keretek között történjen az előállítás, a kereskedelem és a fogyasztás. Amikor valamit betiltanak, illegális piac jön létre, amit bűnözők tartanak a kezükben. Erre jó példa a napóleoni kontinentális zárlat, amelyre a csempészet fellendülése volt a válasz, vagy az amerikai alkoholtilalom, amit végül 1933-ban oldottak fel.

Cristopher Farrel, a BusinessWeek újságírója szerint a legtöbb tiltott szer legalizálásával és hatalmas fogyasztási adók kivetésével talán hatékonyabban csökkenthető lenne a drogfogyasztás és a kábítószer miatti bűnözés. A „háború a drogok ellen” csatakiáltás helyett ki kellene próbálni a „legalizálás, szabályozás, megadóztatás” útját. Ugyanúgy kellene eljárni (legalább az enyhébb) drogokkal, mint a cigarettával vagy az alkohollal: engedélyezni kis volumenű kereskedelmüket és nagymértékű fogyasztási adót kivetni rá. A legalizálás – amellet, hogy rengeteg profitot elvonna a bűnszervezetektől – csökkentené a drogkereskedelemből származó erőszakot és korrupciót. A magas árak természetesen további illegális terjesztést idéznének elő, de

¹⁴¹ Dominic Streatfeild: *Kokain* - 512.o.

¹⁴² [origo] Nagyvilág: "Kokaint kellett vennem valakitől" - interjú egy volt beépített rendőrrel - 2007. május 21. - <http://origo.hu/nagyvilag/20070521kokaint.html> - Látogatva: 2008.09.17.

mivel ez a jelenleginél kisebb mértékű lenne, könnyebb lenne kezelni. Az új adóbevételeket pedig a megelőzésre, leszoktató programokra és erőteljesebb hatósági fellépésre lehetne fordítani.¹⁴³

Sokan attól tartanak, hogy ha legalizálnák a drogokat, rohamosan növekedne a szerhasználók száma. Ahogy az amerikai alkoholtilalom feloldása után közvetlenül is történt (25 százalékkal megugrott az alkoholfogyasztás), nyilván növekedne valamilyen mértékben a kábítószer fogyasztás. De:

A legalizálással kevesebb lenne a túladagolások haláleset, mivel a drogok tisztaságfoka és hatásfoka fel lenne tüntetve. Alacsonyabb lenne a fertőzések száma, mivel a fogyasztás orvosi ellenőrzés alatt, tiszta tűkkel történne. Richard Cowan szerint, aki a *The Marijuana News* címet viselő blog¹⁴⁴ szerkesztője, és a *National Organization for the Reform of Marijuana Laws* (NORML) szervezet igazgatója, a visszavonás után a fogyasztás a könnyebb drogok irányába tolódna el.¹⁴⁵ Továbbá csökkenne a korrupció, visszaesne a bűnözés, mert mindenki legálisan juthatna droghoz. Nem lennének dílerek sem, akik egyébként halomra gyilkolnák egymást vagy a rendőröket az utcán. Idővel valószínűleg az új szerhasználók száma is csökkenne. Svájcban 1994 óta úgy kezelik a heroinfüggőket, hogy ingyen kapnak heroint az államtól. Náluk olyannyira bevált, hogy 2008. november végén népszavazás hagyta jóvá az eredetileg kísérleti jelleggel indított programot.¹⁴⁶

Természetesen a legalizálással sem oldódna meg minden droggal kapcsolatos probléma. Elsőre ijesztőnek tűnhet a gondolat, hogy a sarki gyógyszertárban is lehessen kokaint venni, azonban a mostani helyzet sem sokkal jobb. Aki hozzá akar jutni a kábítószerhez, az így is hozzá tud. Ha viszont maradunk ugyan azon a – talán sehova sem vezető – úton, amin most is járunk, vajon mikor jutunk el a nemzetközi együttműködésnek arra a szintjére, hogy az egyetemes fellépés képes lesz megfékezni, majd visszaszorítani a bűnözőket?

¹⁴³ hvg.hu: *Engedélyezéssel a kábítószer ellen* - 2005. március 01. -

<http://hvg.hu/vilag/20050301kabitoster.aspx> - Látogatva: 2008.09.28.

¹⁴⁴ *The Marijuana News Blog* - <http://marijuananeews.com/blog/>

¹⁴⁵ National Review Online: *Legalize with Confidence* - 9 August 2001 -

<http://www.nationalreview.com/comment/comment-cowan080901.shtml> - Látogatva: 2008.09.06.

¹⁴⁶ FigyelőNet: *Svájcban a drogfüggők legálisan kaphatnak heroint* - 2008. november 31. -

http://www.fn.hu/kulfold/20081130/svajcban_drofguggok_legalisan_kaphatnak/ - Látogatva: 2008.12.05.

Konklúzió

A több évnvi erőfeszítés, hogy többek között légi permetezéssel és kézi irtással megfékezzék a kokaintermelést, csak kevés sikerrel járt. Az UNODC becslései szerint 2004 és 2006 között magas maradt a bolíviai, kolumbiai és perui kokaültetvények száma. Az Andok kokaintermelési potenciálja, valamint az Egyesült Államok és Európa piacain kínálható kábítószer mennyisége magas szinten stabilizálódott.

A nemzetközi kereskedelmi szervezeteket és a kokainkereskedőket Amerikában és Európában – érdemben legalábbis – nem korlátozza semmi. Ellenkezőleg, képesek voltak alkalmazkodni az ellenük tett erőfeszítések által előállt új helyzetekhez. Új módszereket vetettek be, új útvonalakat hoztak létre vagy régieket nyitottak meg újra, kiterjesztve ezzel hatókörüket. A tapasztalt kereskedők elkerülik a pénz és a hatalom miatti feltűnést, inkább a rejtőzködést és a korrupciót választják. Több száz tonna kokaint szállítanak évenként, az utcákra és a bűnbandákra bízva a kiskereskedelmet.¹⁴⁷

Az Egyesült Államok és Venezuela közötti politikai feszültség (amely ország lényeges szállítási pont lett a kolumbiai kokain számára), az USA és Mexikó közötti 2000 mérföldes határ ellenőrzésének képtelensége, az Európai Unió korlátozott koordinációs tevékenysége, hogy a tagállamok szigorúbb intézkedéseket léptessenek életbe, komoly akadályai a kábítószer-kereskedelem csökkentésének. A probléma megoldásához az Atlanti-óceán mindkét oldalának együttműködésére van szükség. Konszenzusra kell jutni, majd pedig koncentrálni az Egyesült Államok és Európa erőforrásait, a minél hatékonyabb fellépés érdekében.

Latin-Amerika, az USA és Európa létező stratégiáinak nem sikerült kontrollálni a kokaművelést, vagy a kokain előállítását és fogyasztását, és nem sikerült útját állni a kereskedő szervezeteknek sem. Ennek jelentős gazdasági, politikai és szociális ára van. A három főszereplő közötti konszenzus hiánya jelentős mértékben járul hozzá a drogstratégiák hatástalanságához, illetve korlátozott sikeréhez. Az Egyesült Államok, Európa és sok Latin-amerikai ország stabilan növekedő keresletének fényében

¹⁴⁷ ICG: *Latin American Drugs I: Losing the Fight* - 31.o.

elsődleges, hogy a kormányok azonnal kibővítsék az információcserét a kokainfogyasztás lényeges csökkentésének érdekében. Számításba kellene venni a szociális marketing leckéit a dohányzás és egyéb szociális problémák, mint például az ittas vezetés csökkentésének területéről. Amíg a kereslet ilyen masszívan kitart, esetleg még növekszik is, addig tévedés lenne azt hinni, hogy a kínálat csökkentését célzó rendelkezések hatásosak lehetnek.

A drogstratégiáknak a prevencióra, az újabb piacok létrejövésének megelőzésére és a jelenlegi kereslet lényeges csökkentésére kéne fókuszálnia. Az Egyesült Államokban és Európában a tapasztalatok azt igazolják, hogy egy a hatóságok felőli megközelítés, vagy egy a kezelésekre és a kárcsökkentésre fókuszáló közegészségügyi politika önmagában nem elég. Sokkal nagyobb nemzetközi összefogásra van szükség annak definiálásához, hogy hogyan csökkenthető az illegális kábítószeres fogyasztóinak száma.

A civil társadalom, az üzleti körök, a kormányok és ENSZ vezetők egy új politikai konszenzust sürgetnek az USA, Európa és Latin-Amerika között arról, hogyan csökkenthető legjobban a kínálat. Innovatív elképzelésekre van szükség az alternatív és vidékfejlesztési programokról azokban a leszakadó államokban, amelyeket áthat az erőszak vagy a szegénység. Úgyszintén szükség van a hatóságok és a hírszerző ügynökségek együttműködésére. A meggyőző és hatásos válaszok megtalálása hatalmas feladat, amelyhez a tapasztalatok, az információ és a know-how döntéshozók közötti megosztása, valamint együttműködésre irányuló politikai akarat szükséges az Atlanti-óceán mindkét oldalán.

A legfurcsább a dologban az, hogy miközben elvakult dühvel próbálják megoldani a drogproblémát, a felek gyakran elvetik a sulykot, és már rég nem veszik észre, hogy valójában azonos oldalon állnak. Ez a crack, a kokain és a drog elleni háború legnagyobb veszélye: ha az ember félreértelmezi a dolgokat, nagyon nehéz pártatlannak maradni, és megőrizni a józan ítélőképességünket. A drogellenes háború néha korántsem a drogellenes háborúról szól, hanem a politikáról. Belátható időn belül nem fogják legalizálni a kokaint, sem más kábítószer, ez világos. Ehhez legalább 10-20 év kell. Addig is költjük majd a milliárdokat egy olyan piac felszámolására, amit valójában lehetetlen felszámolni, az illetékes hatóságok eközben pedig áldozatokat szenvedtek és szednek. Ha így lesz, csak abban bízhatunk, hogy mivel a kábítószer fogyasztás ciklikus jelenség, előbb-utóbb beáll egy fokozatos csökkenés.

Mellékletek

1. számú melléklet

A megműveléstől a termékig¹⁴⁸

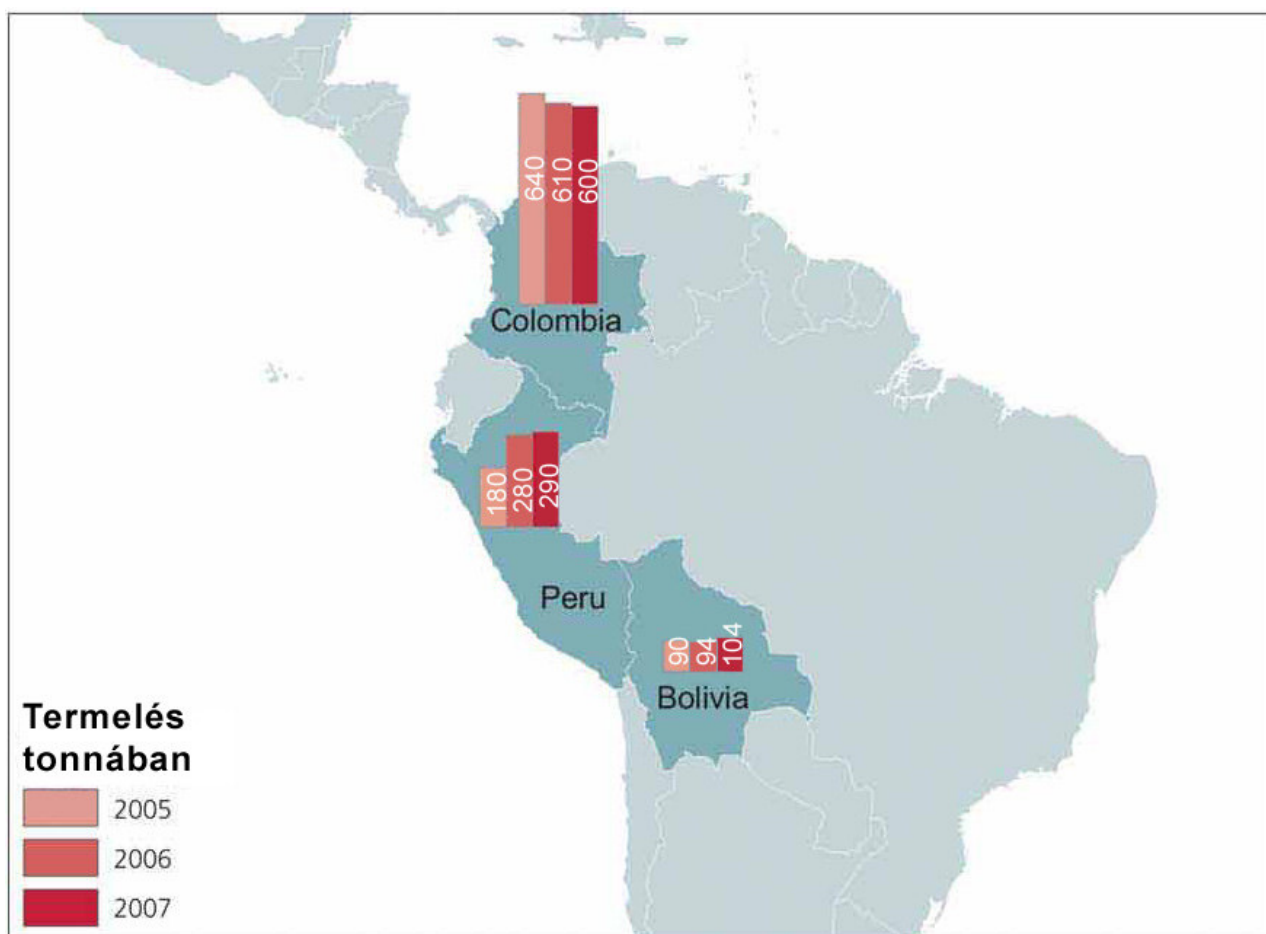
1. Koka-farmerek (campesinok) művelik az ültetvényeket az Andok régióban, Dél-Amerikában.
2. A módszertől és a változatosságtól függően akár két év is lehet, míg egy kokacserje teljesen megéri.
3. A learatott leveleket hagyják a napon száradni, nehogy megrohadjanak.
4. A feldolgozók megtapossák a kokaleveleket, majd beáztatják, hogy kinyerjék a kívánt alkaloidokat.
5. Az oldatot vödörben átviszik egy műanyaggal kibélelt gödörbe, ahol meszet vagy cementet adnak hozzá.
6. Ezután benzint kevernek a bázis-oldathoz.
7. A kokainbázis további finomításával és megmunkálásával kapják a kokain-hidrokloridot (HCl)
8. A kokain-hidroklorid a végtermék, ami majd exportra kerül.
9. Az USA-ban háztartási termékekből és kokainhidrokloridból készítenek cracket.

¹⁴⁸ Drugs of Abuse, DEA, 2005 - 33.o. – Elektronikus formában:
<http://www.usdoj.gov/dea/pubs/abuse/index.htm> - Letöltve: 2008.09.03.

2. számú melléklet

Globális illegális kokacserje termesztés és kokaintermelés¹⁴⁹

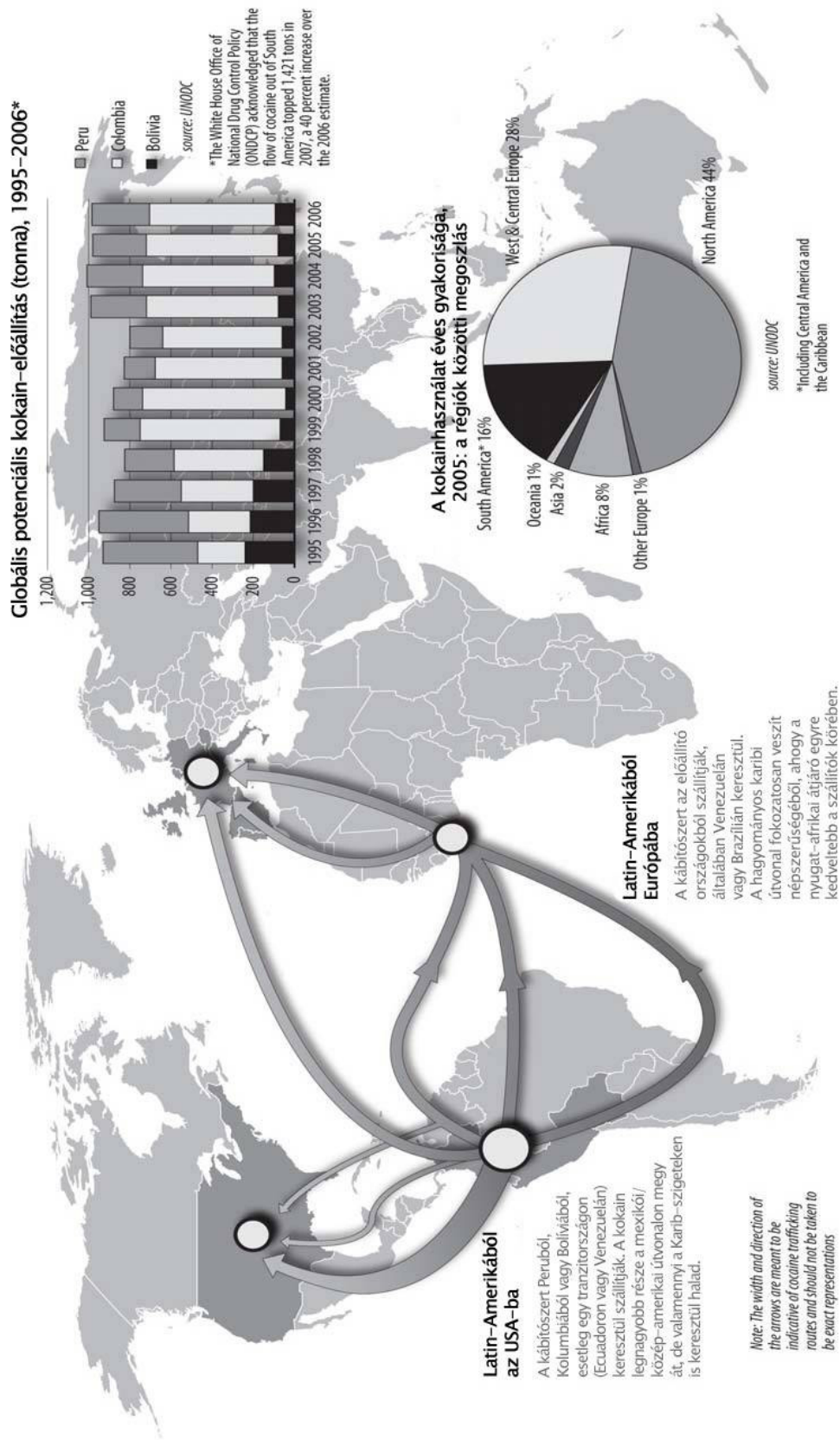
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	
KOKATERMESZTÉS HEKTÁRBAN																			
Bolivia ^(b)	50,300	47,900	45,300	47,200	48,100	48,600	48,100	45,800	38,000	21,800	14,600	19,900	21,600	23,600	27,700	25,400	27,500	28,900	
Colombia ^(c)	40,100	37,500	37,100	39,700	44,700	50,900	67,200	79,400	101,800	160,100	163,300	144,800	102,000	86,000	80,000	86,000	78,000	99,000	
Peru ^(d)	121,300	120,800	129,100	108,800	108,600	115,300	94,400	68,800	51,000	38,700	43,400	46,200	46,700	44,200	50,300	48,200	51,400	53,700	
Total	211,700	206,200	211,500	195,700	201,400	214,800	209,700	194,000	190,800	220,600	221,300	210,900	170,300	153,800	158,000	159,600	156,900	181,600	
POTENCIÁLIS SZÁRÍTOTT KOKALEVÉL TERMELÉS TONNÁBAN																			
Bolivia	77,000	78,000	80,300	84,400	89,800	85,000	75,100	70,100	52,900	22,800	13,400	20,200	19,800	27,800	38,000	28,200	33,200	36,400	
Colombia	45,300	45,000	44,900	45,300	67,500	80,900	108,900	129,500	165,900	261,000	266,200	236,000	222,100	186,050	164,280	164,280	154,130	154,000	
Peru	196,900	222,700	223,900	155,500	165,300	183,600	174,700	130,600	95,600	69,200	46,200	49,300	52,500	72,800	101,000	97,000	105,100	107,800	
Total	319,200	345,700	349,100	285,200	322,600	349,500	358,700	330,200	314,400	353,000	325,800	305,500	294,400	286,650	303,280	289,480	292,430	298,200	
POTENCIÁLIS KOKAINGYÁRTÁS TONNÁBAN																			
Bolivia	189	220	225	240	255	240	215	200	150	70	43	60	60	79	98	80	94	104	
Colombia ^(e)	92	88	91	119	201	230	300	350	435	680	695	617	580	550	640	640	610	600	
Peru ^(f)	492	525	550	410	435	460	435	325	240	175	141	150	160	230	270	260	280	290	
Total	774	833	866	769	891	930	950	875	825	925	879	827	800	859	1,008	980	984	994	

¹⁴⁹ World Drug Report 2008, 66. és 69.o.

3. számú melléklet

A kábítószer-kereskedelmi útvonalak térképe¹⁵⁰

¹⁵⁰ Forrás: ICG: *Latin American Drugs I: Losing the Fight* - 35.o.

4. számú melléklet

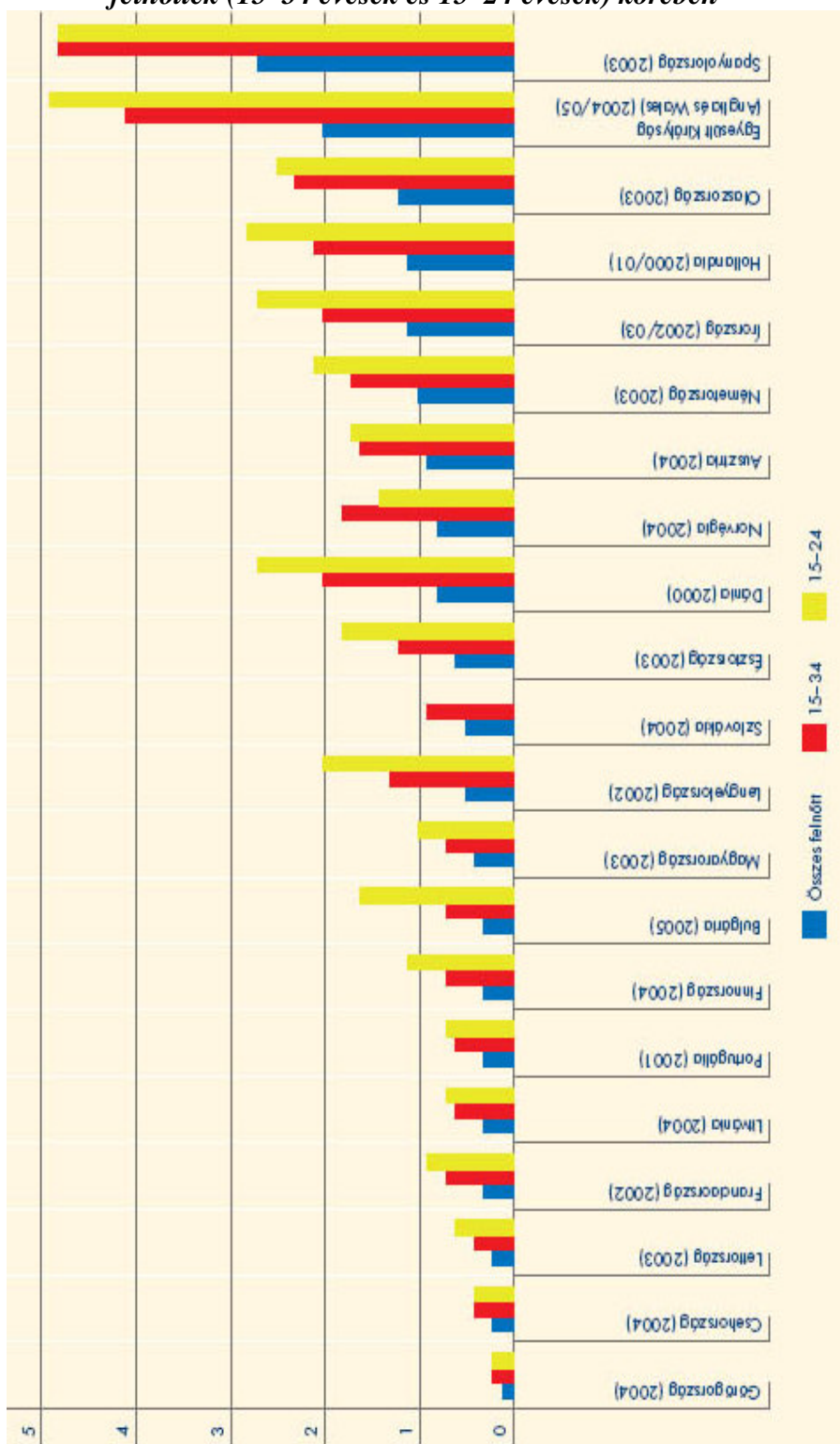
EU tagállamok kokain használati gyakorisági mutatói (15-34 éves korúak között)¹⁵¹

EU Tagállam	Vizsgálat éve	Előző évi gyakoriság	EU Tagállam	Vizsgálat éve	Előző évi gyakoriság
Spanyolország	2005-06	5.20%	Ciprus	2006	0.70%
Egyesült Királyság	2004	4.70%	Magyarország	2003	0.70%
Olaszország	2005	3.20%	Finnország	2004	0.70%
Dánia	2005	2.90%	Litvánia	2004	0.60%
Írország	2002-03	2.00%	Portugália	2001	0.60%
Norvégia	2004	1.80%	Cseh Köztársaság	2004	0.40%
Németország	2003	1.70%	Lettország	2003	0.40%
Ausztria	2004	1.60%	Görögország (kivéve Aegean és Ionian Szigetek)	2004	0.20%
Lengyelország	2002	1.30%	Belgium	N/A	N/A
Észtország	2003	1.20%	Luxembourg	N/A	N/A
Franciaország	2005	1.20%	Málta	N/A	N/A
Hollandia	2005	1.00%	Románia	N/A	N/A
Szlovákia	2004	0.90%	Svédország	N/A	N/A
Bulgária	2005	0.70%			

¹⁵¹ "Statistical Bulletin 2007". (Table GPS-4 Last year prevalence of drug use among young adults (aged 15 to 34 years old) in nationwide surveys among the general population). European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA). - Elektronikus formában:
<http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index39554EN.html> - Letöltve: 2008.09.03.

5. számú melléklet

*A kokainhasználat 2005 évi előfordulása az összes felnőtt (15–64 évesek) és a fiatal felnőttek (15–34 évesek és 15–24 évesek) körében*¹⁵²

¹⁵² Az adatok a bejelentés idején az egyes országokban rendelkezésre álló legfrissebb országos felmérésekből származnak. Bővebb információért lásd a GPS-8., a GPS-11. és a GPS-18. táblázatokat a 2006. évi statisztikai közlönyben. - Forrás: Reitox-országjelentések (2005), amelyek lakossági felmérésekre, jelentésekre vagy tudományos cikkekre épülnek. - Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja, Éves jelentés 2006: *A kábítószer-probléma Európában* - 60.o.

Felhasznált irodalom

Könyvek, monográfiák

- 1) Anderle Ádám: *Diktatúra és demokrácia között*, tanulmányok a latin-amerikai politikai átmenetről, JATE, Szeged, 1997.
- 2) Anderle Ádám: *Latin-Amerika története*, Pannonica Kiadó, Budapest, 1998.
- 3) Bebesi Zoltán: *A kábítószer fogyasztás jelensége, szociológiai, társadalmi összefüggései és differenciált kezelésének módszerei Magyarországon egy rendőrtiszt szemével*, diplomamunka, ZMNE, Budapest, 2001.
- 4) Bebesi Zoltán: *Magyarországra irányuló, és az országon áthaladó kábítószer csempészet módszerei, különös tekintettel a heroinra és a kokainra*, Pályamunka a XXV. Országos Tudományos Diákköri Konferenciára, ZMNE, Budapest, 2001.
- 5) *Biztonságpolitika*, szerk: Gazdag Ferenc - SVKH, Budapest, 2001.
- 6) *Biztonságpolitikai kézikönyv*, szerk: Deák Péter - Osiris, Budapest, 2007.
- 7) Dominic Streatfeild: *Kokain*, Egy kábítószer hiteles története, HVG Kiadói Rt., Budapest, 2002.
- 8) *Drogs of Abuse*, DEA, 2005 - Elektronikus formában:
<http://www.usdoj.gov/dea/pubs/abuse/index.htm> - Letöltés ideje: 2008.09.03.
- 9) Sári Aurél: *A kábítószerokról*, 1999 - Elektronikus formában:
http://www.illyes-bors.sulinet.hu/uj/kozossegek/dok/kabszer_1.pdf
http://www.illyes-bors.sulinet.hu/uj/kozossegek/dok/kabszer_2.pdf - Mindkettő
Látogatva: 2008.09.04.
- 10) Szeles Géza - Gróf Norbert: *Másképp a kábítószerokról*, Humanitás Ifjúságvédelmi Egyesület, Budapest, 1996.
- 11) Vágó Iván György: *Az egyik új biztonsági kihívás: a kábítószer*, diplomamunka, ZMNE, Budapest, 2006.

Folyóiratok, napilapok

- 1) Bebesi Zoltán: *A jelentősebb dél-amerikai terrorszervezetek szerepe a kábítószer-bűnözésben és az ellenük folytatott harc* - in.: *Felderítő szemle*, IV. évfolyam, 2005/1. szám - 88-99.o.
- 2) Havas Iván: *Brutális kivégzés*, Drogmaffia ölethette meg a mexikói rendőrfőnököt - in.: *Magyar Nemzet*, LXXI. évfolyam, 127. szám, budapesti kiadás - 2008. május 10. szombat - 18.o. - Elektronikus formában:
<http://www.mno.hu/portal/559591> - Látogatva: 2008.09.19.

- 3) John Carlin: *El narcosantuario de las FARC* - in.: *El País* - 16 December 2007 - Elektronikus formában:
http://www.elpais.com/articulo/reportajes/narcosantuario/FARC/elpepusocdmg/20071216elpdmgrep_1/Tes - Látogatva: 2008.09.16
- 4) Sümegi Noémi: *Aranylövés* - in.: *Heti Válasz*, VIII. évfolyam, 2008/33. szám - 54-55.o. - Elektronikus formában:
<http://www.hetivalasz.hu/cikk/0808/aranyloves> - Látogatva: 2008.09.04.
- 5) Victoria Burnett: *Euro becomes currency of choice for cocaine traffickers* - in.: *International Herald Tribune* - 10 May 2007 - Elektronikus formában:
<http://www.ihf.com/articles/2007/05/10/america/dea.php> - Látogatva: 2008.09.24.

Magyar dokumentumok

- 1) A Kormány 1094/2007. (XII.5) Korm. határozata a kábítószer-probléma visszaszorításáról szóló nemzeti stratégiai program céljainak végrehajtásával kapcsolatos kormányzati feladatokról - Elektronikus formában:
<http://www.szmm.gov.hu/download.php?ctag=download&docID=15338> - Letöltve: 2008.09.02.
- 2) A Magyar Köztársaság nemzeti biztonsági stratégiája, 2073/2004. (III. 31.) Korm. Határozat - Elektronikus formában:
http://www.mfa.gov.hu/kum/hu/bal/Kulpolitikank/Biztonsagpolitika/Nemzeti_biztonsagi_strategia.htm - Látogatva: 2008.09.09.
- 3) Fejér megye drogellenes stratégiája, ECHO Oktatáskutató Műhely, Fejér Megyei Kábítószerügyi Egyeztető Fórum, 2005 - Elektronikus formában:
<http://www.ndi-szip.hu/KefWeb/Controls/DownloadOrgAttach.aspx?attId=f393172c-2d46-4c8d-8b4c-c442b1bd0b00> - Letöltve: 2008.09.07.
- 4) Nemzeti Stratégia a kábítószer-probléma visszaszorítására - OGY, 2000. december - Elektronikus formában:
<http://www.szmm.gov.hu/download.php?ctag=download&docID=315> - Letöltés ideje: 2008.09.02.

Európai Unió dokumentumok

- 1) Az EU drogstratégiája (2005-2012), Az Európai Unió Tanácsa, Brüsszel, 2004. november 22. - Elektronikus formában:
http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_10375_HU_EU%20Drugs%20Strategy_HU.PDF - Letöltve: 2008.09.01.
- 2) Az EU kábítószer-ellenes cselekvési terve (2005–2008) - Elektronikus formában:
http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_10512_HU_hu.pdf - Letöltve: 2008.09.02.

- 3) Cynthia Tavares and Geoffrey Thomas: *Crime and Criminal Justice* - Eurostat, 16 November 2007 - Elektronikus formában:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-08-019/EN/KS-SF-08-019-EN.PDF - Letöltve: 2008.10.01.
- 4) EUROPOL, Project COLA, European Union Cocaine Situation Report 2007 - Elektronikus formában:
http://www.europol.europa.eu/publications/Serious_Crime_Overviews/2007.5578-LR.pdf - Letöltve: 2008.09.01.
- 5) Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja, Éves jelentés 2006: *A kábítószer-probléma Európában* - Elektronikus formában:
<http://ar2006.emcdda.europa.eu/download/ar2006-hu.pdf> - Letöltve: 2008.09.01.

ENSZ dokumentumok

- 1) *Coca Cultivation in the Andean region*, A survey of Bolivia, Colombia and Peru, UNODC, June 2008 - Elektronikus formában:
http://www.unodc.org/documents/crop-monitoring/Andean_report_2008.pdf - Letöltve: 2008.09.14.
- 2) *Cocaine Trafficking in West Africa: The Threat to Stability and Development* (with special reference to Guinea-Bissau), UNODC, 2007 - Elektronikus formában: http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/west_africa_cocaine_report_2007-12_en.pdf - Letöltve: 2008.09.07.
- 3) *World Drug Report 2007*, UNODC - Elektronikus formában:
http://www.unodc.org/pdf/research/wdr07/WDR_2007.pdf - Letöltve: 2008.09.14.
- 4) *World Drug Report 2008*, UNODC - Elektronikus formában:
http://www.unodc.org/documents/wdr/WDR_2008/WDR_2008_eng_web.pdf - Letöltve: 2008.12.05.

International Crisis Group

- 1) *Coca, Drugs and Social Protest in Bolivia and Peru*, Latin America Report N°12, 3 March 2005 - Elektronikus formában:
http://www.crisisgroup.org/library/documents/latin_america/12_coca_drugs_and_social_protest_in_bolivia_and_peru_amended.pdf - Letöltve: 2008.09.15.
- 2) *Latin American Drugs I: Losing the Fight*, Latin America Report N°25, 14 March 2008 - Elektronikus formában:
http://www.crisisgroup.org/library/documents/latin_america/25_latin_american_drugs_i_losing_the_fight_final.pdf - Letöltve: 2008.09.09.
- 3) *Latin American Drugs II: Improving Policy and Reducing Harm*, Latin America Report N°26, 14 March 2008 - Elektronikus formában:
http://www.crisisgroup.org/library/documents/latin_america/_latin_american_d

rugs_ii_improving_policy_and_reducing_harm_final.pdf - Letöltve: 2008.09.09.

- 4) *War and Drugs in Columbia*, Latin America Report N°11, 27 January 2005 - Elektronikus formában:
http://www.crisisgroup.org/library/documents/latin_america/11_war_and_drugs_in_colombia.pdf - Letöltve: 2008.09.03.
- 5) *Colombia's New Armed Groups*, Latin America Report N°20, 10 May 2007 - Elektronikus formában:
http://www.crisisgroup.org/library/documents/latin_america/20_colombia_s_new_armed_groups.pdf - Letöltve: 2008.09.10.

Internetes oldalak

Cocaine History - <http://www.cocaine.org/>

Drogambulancia - <http://www.drogambulancia.hu/>

Drogéria cikkgyűjtemény - <http://fu.web.elte.hu/drogeria/cikkek.html>

ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala (United Nations Office on Drugs and Crime-UNODC) - <http://www.unodc.org/>

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) - <http://www.emcdda.europa.eu/>

Nemzeti Kábítószer Adatgyűjtő és Kapcsolattartó Központ - <http://www.drogefokuszpont.hu>

Internetes cikkek

- 1) [origo] Nagyvilág: *"Kokaint kellett vennem valakitől"* - interjú egy volt beépített rendőrrel - 2007. május 21. - <http://origo.hu/nagyvilag/20070521kokaint.html> - Látogatva: 2008.09.17.
- 2) FigyelőNet: *Heroin: amikor a minőség öl* - 2008. augusztus 6. - http://www.fn.hu/belfold/20080805/heroin_amikor_minoseg_ol/ - Látogatva: 2008.09.01.
- 3) FigyelőNet: *Svájcban a drogfüggők legálisan kaphatnak heroint* - 2008. november 31. - http://www.fn.hu/kulfold/20081130/svajcban_drofguggok_legalisan_kaphatnak/ - Látogatva: 2008.12.05.
- 4) hvg.hu: *Engedélyezéssel a kábítószer ellen* - 2005. március 01. - <http://hvg.hu/vilag/20050301kabiszter.aspx> - Látogatva: 2008.09.28.
- 5) hvg.hu: *Megduplázódott kábítószeres eljárások, növekvő kokainpiac* - 2005. március 02. - <http://hvg.hu/itthon/20050302drog2004.aspx> - Látogatva: 2008.09.25.

- 6) Index: *Dupla drogfogás Angyalföldön* - 2008. június 17. -
<http://index.hu/politika/bulvar/kabszer9269/> - Látogatva: 2008.09.18.
- 7) Kitekintő.hu: *Drogdílerek harca Mexikóban* - 2008. augusztus 17. -
http://kitekinto.hu/amerika/2008/08/17/drogdilerek_harca_mexikoban - Látogatva: 2008.10.02.
- 8) Kitekintő.hu: *Erőszakterkép: Latin-Amerika halálos a fiatalok számára* - 2008. november 28. - http://kitekinto.hu/amerika/2008/11/28/erszakterkep_latin-amerika_halalos_a_fiatalok_szamara - Látogatva: 2008.12.05.
- 9) Kitekintő.hu: *Rice Mexikóban: Drogellenes összefogás* - 2008. október 26. -
http://kitekinto.hu/amerika/2008/10/26/rice_mexikoban_drogellenes_osszefogas/ -
Látogatva: 2008.10.26.
- 10) Kitekintő.hu: *Több koka, változatlan kokain* - 2008. június 24. -
http://kitekinto.hu/amerika/2008/06/24/tobb_koka_valtozatlan_kokain - Látogatva: 2008.09.21.
- 11) National Review Online: *Legalize with Confidence* - 9 August 2001 -
<http://www.nationalreview.com/comment/comment-cowan080901.shtml> - Látogatva: 2008.09.06.
- 12) UPI.com: *Balkan police stop cocaine smuggling ring* - 28 November 2007 -
http://www.upi.com/Top_News/2007/11/28/Balkan_police_stop_cocaine_smuggling_ring/UPI-23031196260861/ - Látogatva: 2008.09.23.